

INNVIRKNING AV KORRUPSJON PÅ DEMOKRATI FORVITRING I BOSNIA OG
HERZEGOVINA

AIDA KARABEG

MASTEROPPGAVE – SAMPOL650

Institutt for sammenliknende politikk

Universitetet i Bergen

JUNI 2022

Abstract

Det overordnede temaet for denne masteroppgaven er korrupsjon i Bosnia og Herzegovina og dens innvirkning på demokratiserings prosess i dette landet. Fokuset settes på rettsvesenet og dens institusjoner. Hensikten med oppgaven er å vise at korrupsjon, spesielt korrupsjon i rettsvesenet, svekker institusjoner på alle nivåer i staten. Svake institusjoner kan ikke beskytte menneskerettigheter, selv om staten er pliktig til å gjøre det.

Innvirkning av korrupsjon på demokratisk forvitring i Bosnia og Herzegovina

Innholdsfortegnelse

Innledning, tema og problemstilling	3
1. Litteratur	5
1.2.Historisk bakgrunn av Bosnia og Herzegovina	6
1.3.Dayton avtalen og konsoliderings demokrati	7
1.4.Rettssystemet i BiH	12
1.5.Korrupsjon	16
1.6.Menneskerettigheter	20
1.7.Statens forpliktelser	21
1.8.Forpliktelser av BiH	22
2. Metodologi	24
2.1. Case studier	24
2.1. Valg av case	26
2.2. Framstilling av sakene	26
3. Analyse	30
3.1. Påtalemyndigheter	31
3.2. Politi	34
3.3. Politiske eliter	37
3.4. Diskusjon	38
Konklusjon	46
Litteraturliste	

Forkoltelser

BiH Bosnia og Herzegovina

FBiH Federasjon av Bosnia og Herzegovina

RS Republik Srpska

DB Distrikt Brcko

CARDS Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilization

DPA Dayton Peace Agreement

HR Høy Representant

VSTV Visoko sudsko i tuzilacko vijece Høy domstol og påtale rådet

MUP Ministry of Interior

Innledning, tema og problemstilling

Målet med denne oppgaven er å vise at korrupsjon er utbredt i Bosnia og Hercegovina (BiH) og at den åpenlyst ignoreres av institusjoner som faktisk bør bekjempe den. For å skape et realistisk bilde av graden av korrupsjon vil jeg presentere konteksten det oppsto i og hvor det overlever uten store problemer. Jeg vil først se kort på BiHs historie for å vise at dette landet ikke ble skapt av Dayton-avtalen, men at det er flere hundre år gammel multietnisk og multireligiøs stat.

På grunn av stor betydningen og innflytelse Dayton-avtalen har på nyere historie og dagens situasjon i landet, vil bestemmelsene i denne avtalen få en viktig plass i denne presentasjonen. Opprettelsen av avtalen, som inkluderer selve Grunnloven, ble i stor grad påvirket av internasjonale faktorer, så deres rolle vil bli diskutert mer detaljert. Jeg vil ikke skrive om det internasjonale samfunnets ubestridelige innflytelse på utviklingen av hendelser i BiH i et eget kapittel, men på grunn av dets tilstedeværelse på alle nivåer i samfunnet, vil den bli understreket gjennom hele teksten.

Jeg ønsker å vise hvordan korrupsjon påvirker demokratiets forvittring. Anex IV til BiH, Grunnloven, definerer landet som en demokratisk stat, som opererer på prinsippet om rettsstaten. Demokratiske, så vel som rettsstatens prinsipper inneholder mange viktige elementer. På grunn av plassbegrensninger er det ikke mulig å gi en fullstendig innsikt i dem alle. Derfor vil denne oppgaven hovedsakelig fokusere på rettstaten og menneskerettigheter.

Min intensjon er å vise hvordan korrupsjon i institusjoner bryter med borgernes menneskerettigheter og dermed ødelegger selve grunnlaget for et demokratisk samfunn og rettsstaten. På grunn av graden og formen av korrupsjon i BiH, har byggingen av stabile institusjoner mislyktes. Institusjoner som BiH har i dag er ikke i stand til å styre i henhold til rettsstaten eller beskytte menneskerettighetene til borgere. Dermed blir demokrati forsinket. Med bakgrunn av dette vil forskningsspørsmålet være: *Hvordan korrupsjon påvirker demokratisk forvittring i Bosnia og Herzegovina?*

I denne forbindelse er det nødvendig å først definere de grunnleggende konseptene som vil bli diskutert i artikkelen: demokrati, korrupsjon, menneskerettigheter, rettsstat. Jeg vil først presentere litteratur som jeg synes var relevant for denne oppgaven. Jeg vil vise hvordan eksperter med ulik bakgrunn beskriver dagens samfunn, rettsvesen og demokrati i Bosnia og

Herzegovina. For å belyse problemstillingen jeg har valgt, er det viktig å analysere forskjellige perspektiver de har. Selv om jeg vil ikke gå i dybden, må jeg presentere en del av BiHs historie for å vise at det er ikke et nytt land skapt med Dayton avtalen. Denne avtalen har, med alle sine gode og mangelfulle sider, en avgjørende plass i dagens BiH. Derfor har jeg valgt å analysere den med utgangspunkt i forskjellige perspektiver. BiH ble konstituert med elementene fra konsoliderings demokrati. Jeg vil derfor beskrive denne modellen og poengtere noen kritikker som var rettet mot både Dayton avtalen og konsoliderings modellen.

I delen om korrupsjon skal jeg gi noen definisjon, teori om «principal og agent», liste opp flere former med særlig vekt på politisk korrupsjon. Jeg skal videre drøfte om forbindelse mellom korrupsjon og menneskerettigheter, om obligasjoner som BiH og andre stater har for å beskytte disse rettigheter. Etter det vil jeg beskrive strukturen til BiH rettsvesen, det institusjonelle rammeverket for beskyttelse av menneskerettigheter. Dette fordi fokus av mitt tema er korrupsjon i rettsvesenet.

I Metodologi delen skal jeg analysere to saker fra rettsvesenet. Jeg har bestemt meg for kvalitative case studiet fordi det gir meg frihet og fleksibilitet til å gå i dybden i disse sakene. Jeg skal sammenligne disse sakene som tilhører forskjellige enheter, Føderasjon av BiH og Republika Srpska, for å lete etter felles elementer som jeg senere skal analysere. Analysen skal beskriver disse elementene samlet i kategoriene og forhåpentligvis gi meg svar på problemspørsmålet. Diskusjon skal være basert på funnene fra analysen.

I Litteratur

For å presentere temaet så fullstendig som mulig, vil jeg bruke artikler av utenlandske og innenlandske forfattere. Utenlandske på grunn av bedre objektivitet og BiHs autører fordi deres yrkesliv er påvirket av dette fenomenet. Det faktum at de lever i et samfunn hvor korrupsjon råder, gir en ny perspektiv til denne oppgaven.

I beskrivelsen av den konsosiasjonsmodellen for demokrati som er foreskrevet av Dayton-avtalen i BiH, vil jeg bruke litteraturen til forfatteren av modellen, Arend Lijphart, men også tilby perspektiver og kritisk gjennomgang av andre forfattere. Lijphart i sitt arbeid «*Constitutional Design for Divided Societies*» tilbyr en politisk løsning for alle pluralistiske og delte samfunn. De grunnleggende elementene i denne modellen, storkoalisjon eller «maktdeling», proporsjonalitet av representanter, autonomi for alle grupper og vetorett, er en inspirasjon for mange kritikere. Kritikken av Dayton-avtalene er basert på de samme prinsippene. Kiel og Kudlenko i deres artikkel: «*Bosnia and Herzegovina 20 Years after Dayton: Complexity Born of Paradoxes*», fra 2015 poengterer at avtalen er for ambisiøs og har urealistiske mål. De mener at det å garantere autonomi til flertallet i et gitt territorium er i strid med flyktningers rett til å returnere til det samme territoriet (Kiel og Kudlenko 2015, 472). Dette paradokset gjenspeiles i en av dommene fra Deneuropeiske menneskerettighetsdomstolen, som vil bli diskutert senere.

Dommer for BiH Domstol, Branko Peric, i sin artikkel: «Rettferdighet i BiH: Hvordan politikk ødela uavhengighet?» fra 2022, analyserer rettsvesenets arbeid, korrupsjonstilstanden i rettsvesenet og dens konsekvenser. Han analyserer også den mislykkede reformen av rettsvesenet. Johann Priebe's rapport «*Expert Report on Rule of Law Issues in Bosnia-Herzegovina* » fra desember 2019 og OSCE-rapporten «*Third Annual Report on the Justice's Response to Corruption: Impunity Syndrome*» fra november 2020 illustrerer best tilstand av rettstaten i BiH og vil derfor bli brukt som empirisk data.

Mange forfattere som har analysert årsakene til korrupsjon er enige om at overgangen til BiHs samfunn fra krig til fred og fra kommunisme/sosialisme til demokrati er en av årsakene til utbredelse av korrupsjon. Belloni og Strazzari i artikkelen «*Corruption in Post-conflict*

Bosnia- Herzegovina and Kosovo: A Deal Among Friends» fra 2014 argumenterer at krigens kaos har skapt en mulighet for krigsprofitører til å få legitimitet blant sine etniske grupper. Etter krigen opprettholdt de den legitimiteten med krigsretorikk og ved å så frykt blant sine tilhengere for å beholde makten. Det internasjonale samfunnet styrker dem ytterligere ved å gi dem legitimitet og ved å samarbeide med dem. For noen har kompleksiteten til nybygde institusjoner skreddersydd av Dayton avtalen ført til korrupsjon. Divjak og Pugh i «*The Political Economy of Corruption in Bosnia and Herzegovina*» fra 2008, ser også problemet i den store administrasjonen skapt av Dayton-avtalen (Divjak og Pugh 2008). Chandler i «*Building Trust in Public Institutions? Good Governance and Anti- Corruption in Bosnia-Herzegovina*» fra 2006 ser på utformingen av institusjoner og politiske ledere som hovedårsakene til korrupsjon. Politiske ledere setter sine interesser foran innbyggernes interesser, og på grunn av det store antallet institusjoner og overlappende kompetanse er det vanskelig å bestemme deres ansvar (Chandler 2006). Aladzic i «*Korrupsjon i lys av transisjon og demokratiske prosesser*» fra 2017 mener at overgangen fra et system til et annet og det å forlate gamle institusjoner mens nye ennå ikke er bygd utgjør en stor risiko for korrupsjon. Respekt for menneskerettighetene er et av de grunnleggende postulatene i ethvert demokratisk samfunn (Aladzic 2017). Petters i «*Corruption and Human Rights*» fra 2015 snakker om statens forpliktelser når det gjelder menneskerettigheter. Hemsley (2015) i «*Human Rights & Corruption, States' Human Rights Obligation to fight Corruption*» hevder at staten er forpliktet til å bekjempe korrupsjon fordi korrupsjon truer et bredt spekter av menneskerettigheter (Hemsley 2015). Sadikovic (2012) snakker om BiHs doble forpliktelse til å beskytte menneskerettighetene “*Twofold Responsibility of the State of Bosnia and Herzegovina in Terms of the Protection of Human Rights*”

1.2. Historisk bakgrunn av Bosnia og Herzegovina

For å gi et mer helhetlig bilde av Bosnia og Herzegovina (BiH), en del av dets historie vil bli kort presentert. Min hensikt er å vise at BiH ikke er et nytt land som ble til etter krigen fra 1992-1995. Landets historie daterer helt til middelalderen. Gjennom sin eksistens har landet skiftet sitt form og grenser. Som de fleste land på Balkan hadde BiH en rik historie. Fra å vare

velstående kongeriket til å bli erobret av store makter, har BiH bevart sin multinasjonale karakter. Forskjellige folkeslag levde og blandet seg med hverandre og tok imot nye. Folk bevarer fortsatt minner om den siste dronningen, om Tito og Jugoslavia, så vel som kulturarven til de store erobrerne. På grunn av sin attraktive geopolitiske posisjon tiltrakk landet seg imperier fra øst og vest. Bygninger fra de osmanske og østerriksk-ungarske imperiene over hele landet, vitner om at BiH, var en plass hvor østlige og vestlige sivilisasjoner har møtt.

Fra 11 hundretallet frem til erobringen fra det osmanske riket i 1463, BiH var et kongerike. Østerriksk-ungarsk styre overtok i 1878. (Banović, Gavrić og Mariño 2021, 1). Hele denne tiden beholder BiH en viss grad av autonomi. (Keil 2013 referert i Banović, Gavrić og Mariño 2021, 2). I 1929, blir BiH en del av kongeriket Jugoslavia. I 1943, under andre verdens krig, blir BiH konstituert igjen som republikk av det Anti-fascistiske rådet for nasjonal frigjøring av BiH (Antifasisticko vijeće narodnooslobodilacke borbe Bosne i Hercegovine, ZAVNOBIH). I en sesjon av det Anti-fasistiske rådet for nasjonal frigjøring av Jugoslavia (Antifasisticko vijeće narodnooslobodilacke borbe Jugoslavije, (AVNOJ), bli BiH en del av Jugoslavia, sammen med seks andre republikker: Kroatia, Makedonia, Montenegro, Serbia og Slovenia. Jugoslavia ble en føderasjon med seks likestilte republikker som hadde rett til selvbestemmelse (Banović, Gavrić og Mariño 2021, 2).

I 1990 årene førte mislykkede reformer og store motsetninger innen systemet til en dyp krise i Jugoslavia. Som konsekvens, erklærte Slovenia sin uavhengighet og Kroatia fulgte like etter i 1991. I en folkeavstemning i BiH i 1992, stemte også flertallet i BiH for uavhengighet. Det er viktig å understreke at flertallet av bosniske serbere var imot og boikottet folkeavstemning. EU og USA anerkjente BiH som en selvstendig stat likevel i april 1992. Samme dagen startet krigen som varte til slutten av 1995. Den generelle rammeavtalen for fred ble fullført i november 1995 i Dayton i USA og undertegnet i desember samme år. Hensikten med Dayton fredsavtalen (Dayton Peace Agreement, DPA) var å avslutte krigen og bygge en ny stat som juridiske etterfølgeren av Republikken BiH (Banović, Gavrić og Mariño 2021, 3).

1.3. Dayton avtalen og konsoliderings demokrati

Avtalen ble signert av Alija Izetbegović, for Republikken BiH, Franjo Tuđman, for Republikken Kroatia, for Republikken (Montenegro og Serbia) Jugoslavia, Slobodan Milošević. Representanter for EU, Frankrike, Tyskland, Russland, Storbritannia og Nord-Irland og USA signerte som vitner til Avtalen. Ved å signere garanterte de alle respekt for Dayton-avtalen i alle dens deler. Bosnia-Hercegovina har i henhold til folkeretten fått statlig kontinuitet

og rett til medlemskap i FN og i organisasjoner innenfor FN, og andre internasjonale organisasjoner. BiH fikk også rett til å kontrollere sine internasjonalt anerkjente grenser og grensen mellom enhetene, retten til sine statussymboler, statlige institusjoner og organisasjoner (Komšić 2019).

Avtalen inneholder fire viktige elementer: det militære segmentet, Grunnloven, segment om retur for flyktninger og demokratibyggning samt bygging av demokratiske institusjoner i landet. Implementering av avtalen innebærer aktiv tilstedeværelse av det internasjonale samfunnet. I militær form av NATO og i sivil i form av en Høy Representant (HR) for det internasjonale samfunnet som samtidig er øverste myndighet for tolkning og implementering av Dayton fredsavtalen (Pejanovic 2014).

Dayton fredsavtalen ble respektert av alle partene og brakte den etterlengtede freden. Men det vil vise seg gjennom årene at det var ikke så vellykket med statsbygging. Avtalen delte landet i to enheter, Føderasjon av Bosnia og Herzegovina (FBiH) med muslimsk* og kroatisk flertall som fikk 51% og Republika Srpska (RS) med serbisk flertall som fikk 49% av territoriet. Brcko Distrikt (BD), en liten området rundt byen Brcko, ble opprettet i 2000, med internasjonalt tilsyn. FBiH er videre delt i 10 kantoner (Banović, Gavrić og Mariño 2021, 3). Enhetene har hver sin regjering, konstitusjon, presidenter og statsministere (Kapidzic 2020, 85).

Statens ansvar er oppført i Grunnloven. Dette er utenrikspolitikk, utenrikshandelspolitikk, tollpolitikk, pengepolitikk, finansieringsinstitusjoner og betaling av internasjonale forpliktelser for BiH, innvandring, flyktninger og asyl, gjennomføring av internasjonal inter-enhet politikk og regulering av kriminelle forskrifter, etablering av felles internasjonal kommunikasjon, regulering av interentity transport og kontroll av lufttransport (Ristic 2016).

Alle andre jurisdiksjoner tilhører enheter og distriktet. Sentrale institusjoner på stats nivå i BiH er parlamentarisk forsamling som består av House of Peoples and the House of Representatives, Presidentskapet som består av tre medlemmer av hver av de konstituerende folk, Ministerrådet, Konstitusjonsdomstolen og Sentralbanken i BiH (Ristic 2016).

Det ble bestemt at Presidentskapet skal bestå av tre medlemmer, en bosniak og en kroat fra FBiH og en serber fra RS. (Dayton 1995, 37). Menneskerettighetene skal garanteres med Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen som vil bli brukt direkte og vil prioriteres fremfor alle andre lover (Dayton 1995, 32). Menneskerettigheter sikres til alle personer uten diskriminering av hvilken som helst grunn av. Flyktninger og de fordrevne har rett til å komme tilbake og har rett til erstatning av eiendom som ble tatt fra dem under krigen (Dayton 1995, 33).

Selv om det opprinnelig ble bestemt at internasjonalt tilsyn skulle vare i ett år, ble den i 1997 forlenget på ubestemt tid (Chandler 2005, 339). På Peace Implementation Council (PIC) toppmøtet i Bonn i 1997 ble den HRs fullmakter utvidet, og han har siden kunnet innføre lover direkte, noe som praktisk talt betyr at han har både lovgivende og utøvende makt i landet (Chandler 2005, 340).

Fram til 2000 var rollen til Den europeiske union (EU) utelukkende knyttet til de sosiale spørsmålene i Dayton-avtalen. Fra og med i år, uten involvering eller samtykke fra innbyggerne i BiH (Chandler 2005, 341), overtar EU myndigheten til å implementere Dayton-avtalen. Den setter implementering som et av kriteriene for at BiH skal bli med i EU fellesskapet (Chandler 2005, 340). Stabiliserings- og assosiasjonsprosessen (SAP) inneholder en «Road Map» som BiH skal følge for å oppfylle 18 betingelser som BiH for at forhandlinger om tiltredelsen i det hele tatt skal begynne. Disse forholdene gjelder reformen av valgloven, statlige institusjoner, rettsvesen, utenlandske investeringer, kringkasting, eiendomsrett og handelsforhold.

Den første Hoy Representant (HR), Carl Bildt merker seg at fokus og perspektiv på BiH endret seg siden den gang. Internasjonale aktører har lenge prøvd å trekke seg fra landet nå finner de en ny vei til å bli. I stedet for insistering at Dayton skal implementeres, ble BiH fristet med å bli i EU. BiH politiske ledere godtok «Road Map» og lovet å oppfylle vilkårene. EU programmet Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilization (CARDS) samt det tekniske bistandsprogrammet som er nødvendig for implementeringen ble etablert (Chandler 2005, 342). Alle disse endringene gikk uten offentlig diskusjon mens innbyggerne passivt så på. Det er en av de grunnene til at staten ikke har fått tilliten (Chandler 2005, 343).

Mange mener at splittede samfunn er utfordring for etableringen av demokrati (Lijphart 2004, 96). Arend Lijphart, tar utgangspunkt i Aristoteles utsagn at "*... staten ønsker å være, så langt det er mulig, et samfunn sammensatt av likeverdige.*» Lijphart lurer på om det er mulig å oppnå et stabilt demokrati der det finnes sosiale splittelser og politiske forskjeller som gjør samfunnet ustabilt. Lijphart tilbyr konsosiativt demokrati, som et forsøk å redde demokratiet i disse land. Han mener at selv om det kan være vanskelig er det ikke umulig å opprettholde demokrati i et pluralistisk samfunn (Kovačević 2021,115). Arend Lijphart oppsummerer sin definisjon av konstociativt demokrati i fire prinsipper eller: a) en storkoalisjon eller «power-sharing», b) et gjensidig veto, c) proporsjonalitet i politisk representasjon og d) en høy grad av autonomi for ulike deler av samfunnet (Kovačević 2021,118). En stor koalisjon er hovedkarakteristikken for det denne modellen av demokratiet. Lederne deler makten i hvert av samfunnets segmenter (Kovačević 2021,119).

Siden deltakelse i en storkoalisjon inneholder i seg selv ikke tilstrekkelige virkemidler for å beskytte minoritetsrettigheter, Lijphart mener at en storkoalisjon må suppleres med tre andre prinsipper: gjensidig veto, proporsjonalitet og autonomi av grupper. For å beskytte storkoalisjonen selv og det konsosiale demokratiet, er det nødvendig å la minoriteter ta opp vetospørsmålet for å beskytte sine interesser (Kovačević 2021,120). Betydningen av proporsjonalitet gjenspeiles på flere nivåer: proporsjonal representasjon, fordeling av plasser i offentlig forvaltning, fordelingen av budsjettressurser mellom ulike deler av samfunnet. Ved proporsjonal representasjon, ifølge Lijphart, legges beslutningssystemet til rette, siden alle deler av samfunnet deltar (Kovačević 2021,121). I saker knyttet til minoritetens interesser, bør endelige beslutningsmakten overlates til disse minoritetene. Lijphart legger til at et av de grunnleggende prinsippene i et pluralistisk samfunn gjenspeiles i å akseptere splittelsen av ulike segmenter, og at verdsettelsen av segmentenes autonomi i et delt samfunn ganske enkelt styrker det systemet (Kovačević 2021,122).

For Horowitz er dette en «one size fits all» modell, som brukes på alle delte samfunn uten noen justeringer. Lijphart svarer at det nettopp de systemspesifikke tilpasningene som er implementert i Belgia, BiH, Tsjekkoslovakia, Nord-Irland og Sør-Afrika (Lijphart 2004, 99). Garry (2009) hevder at institusjonsbygging basert på divisjon utdyper denne inndelingen ytterligere og gir ikke rom for andre politiske alternativer (Garry 2009, 458). Ved å gå inn i institusjonene sørger politiske partier for at de forblir der, noe som støttes av at i valget i BiH vinner stort sett de samme partiene (Kapidzic 2020, 81). I BiH de fleste politiske partier representerer etniske grupper og føler seg ansvarlige overfor dem, og forsømmer dermed ansvaret overfor innbyggerne som helhet (Kapidzic 2020, 82).

Dayton-fredsavtalen har alle elementene til en konsosiasjonsmodell. De viktigste elementene: en stor koalisjonsregjering, desentralisering, representasjon av de tre konstituerende folkeslag (Serbere, Kroater og Bosniaker) og vetorett, er representert i det politiske systemet i Bosnia og Hercegovina (BiH) (Ambarkov 2020, 109).

I sin bok "Justice and Ethnonationalism" hevder Mujklć at BiH er alt annet enn en konsolidasjon, og siterer Pippa Noris, som sier at BiH er en mislykket modell for konsolidasjon. For ham har selve begrepet konsolidasjon blitt rystet etter kritikk fra noen kjente forfattere (Mujklć 2010, 66).

I BiH er disse fire kriteriene helt eller delvis oppfylt. En koalisjon av nasjonale partier har eksistert siden før krigen, i 1990. Det er en vetorett for beskyttelse av nasjonale interesser, selv om disse interessene aldri har vært klart formulert. Proporsjonalitetsprinsippet er bestemt

av Grunnloven og prinsippet om autonomi angår territorialitet og er etter forfatterens mening hoved hindringen for sammenslåingen av demokrati i BiH (Mujklć 2010, 67).

Det er imidlertid mange kritikker til Dayton avtalen.

Kiel og Kudlenko mener at Dayton klarer ikke å konsolidere demokratiet i BiH. I tillegg til manglene i Dayton-avtalen, ser de problemer både i den innenrikspolitiske eliten og det internasjonale samfunnet (Kiel & Kudlenko 2015, 471). Dayton anses for ambisiøs og har urealistiske mål. Som Kiel og Kudlenko (2015) har påvist, noen av målene er så motstridende at de har fordypet politiske konflikter ytterligere (Kiel & Kudlenko 2015, 472).

Det blir viktig å understreke at befolkningsstrukturen endret seg i krigen på grunn av etnisk rensing. For første gang blir befolkningen homogen i sine egne territorier. Dayton legaliserer denne inndelingen på etnisk grunnlag. Dette betyr at hver etnisk gruppe har autonomi i det territoriet den er majoritet i (Kiel & Kudlenko 2015, 479). Etter etnisk rensing ble territoriene i BiH nasjonalt homogene. Krigsprofitørene som fikk makt over disse territoriene og som kontrollerer de fleste offentlige institusjoner, ønsket ikke at de fordrevne skulle komme tilbake (Kiel & Kudlenko 2015, 479). Dette betyr at hver etnisk gruppe har autonomi i det territoriet den er majoritet i, noe som tilsvarer den konsosierings modellen, og som er et trekk ved selve grunnloven. På den annen side legger Grunnloven opp til respekt for menneskerettighetene samt flyktningers rett til å returnere. Med retur av flyktninger ville det ikke være etniske majoritetsområder. Forfatterne understreker at slike og lignende paradokser kan finnes gjennom hele Dayton-avtalen (Kiel & Kudlenko 2015, 480).

Grunnloven anerkjenner Bosniaker, Serbere og Kroater som konstituerende folk. De «andre» tilhører andre etniske grupper, blandede etnisiteter og de som identifiserer seg som borgere av BiH (Banović, Gavrić og Mariño 2021, 3). Opprinnelig, var det sånn at Bosniaker og Kroatene ble konstituerende i FBiH og Serbere konstituerende. I 2000 ble det forandret, og alle de tre gruppene ble konstituerende i helle territoriet av BiH. Selv om endringene blir gjort, beholdte systemet samme karakter. Fortsatt var det fokus på kollektive rettigheter på bekostning av de individuelle (Banović, Gavrić og Mariño 2021, 4).

Dayton avtalen har, ifølge mange, gitt enda større makt til nasjonalistiske partier. Det var nettopp de som deltok i opprettelsen og signeringen. Siden disse partene startet krigen, ble Dayton beskrevet som «å fortsette krigen på andre måter» (Chandler 2005, 336). Dayton er et politisk prosjekt hvor stor makt og endeløse myndigheter er gitt til internasjonale aktører. HR har fortsatt en stor påvirkningskraft. Den første i lange rekken av HR, Carl Bildt, mente at avtalen var omfattende ambisiøs, og samtidig fremhevet at BiH borgere har fått en utilstrekkelig rolle i å skape sin egen stat og framtid (Chandler 2005, 339). De nasjonalistiske partiene som

startet og førte krig i dette området fortsatte å styre landet. Beslutningene de tar er basert på etno-politiske interesser og en sterk vetomekanisme (BTI Transformation Index 2022, 5). Det er mange flere kritikker av Avtalen, men siden de refererer til forekomst og årsaker til korrupsjon, blir det mer naturlig å omfatte dem i kapitel om korrupsjon.

1.4.Rettssystemet i BiH

I FBiH er rettssystemet strukturert i 31 kommunale domstoler, ti kantonale domstoler og en Høyesterett. Høyesterett er den høyeste ankeinstansen i FBiH. Konstitusjonell domstol kontrollerer prinsippet om konstitusjon og lovlighet av vedtekter. Det er også 10 kantonale påtalemyndighet og en på enhetsnivå. På samme måte som i FBiH har RS sin egen lov oppgitt jurisdiksjon og funksjonene til domstolene i RS. Den dømmende makten utøves av 19 kommunale domstoler, 5 distriktsdomstoler, Høy Kommersiell domstol og tre handelsdomstoler og en Høyesterett. RS har sin egen konstitusjonelle domstol som utfører de samme kompetansene. Som den i FBiH. I tillegg er det 5 påtalemyndigheter og spesialpåtalemyndighet for å bekjempe organisert kriminalitet og de tyngste formene for handelskriminalitet. I BD består strukturen av tingretten og lagmannsretten i tillegg til distriktsadvokatens kontor. Etableringen av domstolen på statsnivå i 2007, var av spesiell betydning for BiHs rettssystemet. Dens oppgaver består av bl.a. beskyttelse av menneskerettigheter og rettsstaten. Domstolen består av avdelinger for forvaltningsrett, sivilrett, strafferett og klagerett. Avdelingen for strafferett består av seksjoner for krigsforbrytelser, korrupsjon, organisert kriminalitet og generell kriminalitet. Klageavdelingen sørger for søksmål mot vedtak gitt av de andre avdelingene (Banović, Gavrić og Mariño 2021, 43).

Rettssystemet i Bosnia-Hercegovina inkluderer andre institusjoner:

1. justisdepartementer på alle nivåer,
2. påtalemyndigheter,
3. advokatkontorer,
4. juridiske tjenester,
5. notarius publicus.

Prosessen med overgangen etter krigen og reformen av det rettssystemet startet formelt ved opprettelsen av et spesielt organ for FN i juli 1998 under navnet "Justice System Assessment Project" innenfor FNs misjon til BiH. I 2001 ble Fredsimpleseringsrådet og OHR enige om opprettelsen av en uavhengig rettskomité som hadde som oppgave å utarbeide en strategi for reform av rettssystemet. Komiteene fullførte sitt arbeid i 2004, da BiH Høy Rett-

og påtalemyndighetenes råd, High Judicial and Prosecutorial Council ble opprettet (VSTV). Europeiske standarder ble innført med hensyn til separasjon fra påvirkning av politikk (Banović, Gavrić og Mariño 2021, 42).

Rettsystemet i BiH i dag overfor mange systematiske problemer. Struktur og juridiske rammer er vedtatt, men implementeringen er svak. To rapporter er mest illustrerende om situasjonen i rettsvesenet i Bosnia-Hercegovina: «*Johann Priebs rapport "Expert Report on Rule of Law Issues in Bosnia-Hercegovina"* fra desember 2019 og OSSE-rapporten "*Third Annual Report on the Justice's Response to Corruption: Impunity Syndrome*" fra november 2020.

Priebs rapport ble utarbeidet av internasjonale rettsekspertter etter samtaler med representanter for rettsinstitusjoner og sivilsamfunnsorganisasjoner i BiH. Denne rapporten er begrenset til kun visse områder av rettsstaten, hovedsakelig rettsystemets arbeid og borgernes rett til et uavhengig, upartisk og ansvarlig rettsvesen.

I rapporten er det påpekt at den institusjonelle fragmenteringen, stridighetene om fordeling av jurisdiksjon er av stort alvor, men brukes også som en unnskyldning for passivitet. BiH er preget av en betydelig grad av "dysfunksjon" av offentlige institusjoner på alle nivåer. På grunn av politisk innflytelse, uansvarlighet og dårlig styresett regnes rettssikkerheten som ikke tilfredsstillende. I tillegg bryter BiH internasjonale forpliktelser ved å se bort fra avgjørelser fra Den europeiske menneskerettighetsdomstolen i flere saker. Ombudsinstitusjonen er politisert og ikke uavhengig (referanse Priebs)

Ingen av de fire strafferettssystemene kjemper mot alvorlige former for kriminalitet og korrupsjon. På grunn av svakt samarbeid mellom stat, enhet og kantonale organer blir systemet ineffektivt og deres evne til å forebygge og bekjempe kriminalitet blir betydelig svekket. Spesielt er dette synlig i korrupsjonssaker på høyt nivå. I noen tilfeller retter ikke påtalemyndigheten tiltale selv når det er bevis for det. Viktige trinn i etterforskningen ble utelatt av påtalemyndighet uten forsvarlig forklaring, særlig i saker knyttet til «høytstående personer» Det ble notert innblanding i aktuelle saker. Operasjonell ineffektivitet i korrupsjonssaker viser at rettsystemet ikke fungerer, noe som fører til straffrihet og manglende tillit blant innbyggerne (referanse Priebs)

Korrupsjon i det offentlige rom har sterk tilkobling til organisert kriminalitet. Uforklarlige faglige og juridiske feil, uaktsomhet, misbruk av prosedyre og tvilsomme rettsavgjørelser ble observert i korrupsjonssaker på høyt nivå. Det er ingen som tar ansvar for disse. Byrået for forebygging av korrupsjon og koordinering av kampen mot korrupsjon (APIK)

klarte ikke til å posisjonere seg som et sentralt organ i kampen mot korrupsjon. Alt dette forårsaker enorm mistillit til borgere (referanse Priebs)

VSTV er et selvregulerende organ ansvarlig for alle fire rettssystemene. Det har som formål først og fremst å beskytte rettsvesenet mot politisk påvirkning og innblanding. De siste årene har VSTV selv blitt en del av problemet på grunn av påstander om politisering og interessekonflikter, manglende gjennomføring av reformer, anklager om korrupsjon mot VSTV-presidenten og påstått manipulasjon av utnevnesprosedyrer. VSTV klarte ikke å posisjonere seg som en institusjon i rettsvesenets tjeneste. Mistilliten til rettsvesenet er spesielt akutt i forhold til VSTV. Borgere og til og med medlemmer av rettsvesenet oppfatter ofte VSTV som et senter hvor makt ligger i hendene på politiske personer. Med mindre enn fire millioner innbyggere og 14 forskjellige jurisdiksjoner landet lider av det som en gang ble kalt "institusjonell overflødighet" (Priebe rapport 2019).

Rapporten fra OSCEs misjon til BiH ser uetisk oppførsel fra enkelte dommere og påtalemyndigheter, som manipulerer utfallet i korrupsjonssaker på høyt nivå, som et stort problem. VSTV viste også en høy grad av uansvarlighet ved å utnevne rettslige funksjonærer. Når det gjelder alvorlige korrupsjonssaker, er det en svikt i strafferettssystemet som har ført til straffrihet for gjerningsmennene til mange alvorlige forbrytelser (OSCE rapport 2020, 5). Mangler i rettssystemet tyder på manglende lovanvendelse på de individene som har makt og innflytelse i samfunnet (OSCE rapport 2020, 6).

Påtalemyndighetene og domstolene bør gjøre informasjon om etterforskning tilgjengelig for allmennheten (OSCE rapport 2020, 16). Det å øke åpenheten vil øke støtten til påtalemyndighetenes og domstolenes nøkkelrolle i bekjempelsen av korrupsjonssvøpen (OSCE rapport 2020, 17). Den lave domfellelsesraten i korrupsjonssaker på høyt og mellomnivå i BiH vekker alvorlige bekymringer (OSCE rapport 2020, 18). Basert på innhentet data, unnlattelse av å anvende loven på de individene som har makt og innflytelse i samfunnet er åpenbart (OSCE rapport 2020, 19).

Rettsstatsprinsippet omfatter prinsippet om styring hvor alle er ansvarlige overfor loven, at loven gjennomføres uten diskriminering og at beslutninger tas på grunnlag av loven. samtidig må lovene være i samsvar med internasjonale normer og menneskerettigheter. I BiH, derimot er de brede og upresist definerte maktene til de ulike organene et stort hinder på veien mot et demokratisk samfunn basert på rettsstaten. (Sadikovic 2013, 32). Den høye plassen som staten BiH inntar på Failed State Index viser at vi den er en stat som er i stand til å oppfylle betingelsene for å regnes som rettstaten (Sadikovic 2013, 34).

Ifølge EU er rettsvesenet i BiH på et veldig tidlig stadium og har bare oppfylt en liten del av betingelsene for å bli med i fellesskapet. Innbyggernes mistillit til rettssystemet ble også vektlagt (Dzananovic, Turcalo 2022, 1). Denne mistilliten gjør dommere og påtalemyndigheter enda mer sårbare for politisk press (Dzananovic, Turcalo 2022, 2-3). Rettsvesenets uavhengighet er et fjernt ideal (Blagovčanin et al., 2021 referert i Dzananovic, Turcalo 2022, 3). For å oppnå dette idealet må rettsvesenet være økonomisk uavhengig. Dette er ikke tilfelle i BiH. Rettsvesenet er finansiert fra 14 forskjellige kilder Hver del av rettsvesenet er finansiert av budsjettet til det myndighetsnivået det er lokalisert i (Dzananovic, Turcalo 2022, 3). Det er frykt for at disse finansieringssystemene kan påvirke arbeidet til rettsvesenet, ettersom budsjettgodkjennende institusjoner er i posisjon til å påtvinge sine interesser (Dzananovic, Turcalo 2022, 3).

Etableringen av en uavhengig regulator i rettsvesenet var et av de viktigste elementene i reformen skapt av det internasjonale samfunnet i BiH, med mål om å redusere politikkenes innvirkning på rettsvesenet (Peric 2022). Rettsvesenets reguleringsorgan, det høye retts- og påtalerådet i Bosnia-Hercegovina (VSTV), er ansvarlig for rettsvesenets uavhengighet og ansvarlighet, men har ingen større rolle å spille i budsjettallokering annet enn rådgivende (Peric 2022).

Konflikter mellom enkeltpersoner innenfor rettsvesenet og skandalen om korrupsjon i rettsvesenet, som presidenten for VSTV befant seg i, undergravde ytterligere tilliten til rettsvesenet. På grunn av politisk innblanding i rettsvesenet klarte ikke VSTV å styre rettsvesenet og gjennomføre reformer. Dette setter BiH enda lenger unna rettsstaten (Peric 2022). På grunn av manglende forståelse av uavhengighetsprinsippet, var det ofte konflikter med regjeringen. Uavhengighetsprinsippet ikke er et privilegium for domstolen, men borgernes rett til en uavhengig rettssak. Ettersom regjeringen bestemmer budsjettet til rettsvesenet, oppstår spørsmålet i hvilken grad regjeringen har innflytelse og kontroll over rettsvesenet. Noen medlemsutnevnelser er også kontroversielle. Det pågår straffesak mot flere dommere og påtalemyndigheter. Til tross for tiltalen var rettssaken mot noen medlemmer av VSTV fraværende, og dermed muligheten til å gjenopprette det skadede omdømmet og tilliten til innbyggerne i rettsvesenet (Peric, 2022).

De fleste rettssakene mot høytstående politikere har resultert i frifinnelser. Bare noen har fått betinget straff. Dette fører til konklusjonen at politikk brukte svakhetene til VSTV til å infiltrere rekkene og dermed ødelegge den. Korrupsjon av visse dommere og påtalemyndigheter har brakt folk nær politiske eliter til lederstillinger. Korrupsjon, maktmisbruk og brudd på loven har blitt muliggjort (Peric, 2022). Korrupsjon i rettsvesenet gjør det mulig å unngå eller mildne

straffansvar. I tillegg til dommere og påtalemyndigheter kan korrupsjon i rettsvesenet involvere advokater, sakkyndige ved avgivelse av falske forklaringer, tolker og oversettere, samt andre rettstjenestemenn (Aladzic 2017, 120). Korrupsjon er et nøkkelledd mellom kriminelle grupper og regjeringen. Jo tettere gruppen er knyttet til regjeringen, jo større makt har de (Aladzic 2017, 121).

1.5. Korrupsjon

Korrupsjon ”... truer rettsstaten, demokratiet og menneskerettighetene, undergraver godt styresett, billighet og sosial rettferdighet, vrir konkurransen, hindrer økonomisk utvikling og utgjør en fare for stabiliteten i demokratiske institusjoner og samfunnets moralske grunnlag” . Korrupsjon er misbruk av betrodd makt for privat vinning. (Transparency International Norge 2013).

I sammenheng med rettssystemet kan korrupsjon defineres som "*handlinger eller unnlatelser som involverer bruk av offentlig myndighet til privat fordel for rettspersonalet, som resulterer i uriktige og urettferdige rettsavgjørelser.*" Disse handlingene og unnlattelsene inkluderer bestikkelser, utpressing, trusler, påvirkningshandel og misbruk av rettferdighet for personlig vinning (ICHR2010, 35). Privat fordel kan være materiel eller i form av forfremmelse. Denne definisjonen av korrupsjon i rettsvesenet dekker et bredt spekter av handlinger som kan begås av aktører i ulike posisjoner i rettsvesenet (rettsvesen, politi og påtalemyndighet). For eksempel kan en dommer godta en bestikkelse for å utelukke bevis Politiet kan bli bestukket for å forfalske bevis. Aktør kan ta bestikkelser for å henlegge en sak. Slike handlinger innebærer en direkte krenkelse av retten til en rettferdig rettergang (ICHR2010, 36).

I en av teoriene om korrupsjon, "principal-agent"-modellen blir korrupsjon sett som oppførsel av noen agenter som er betrodd å handle på vegne av en principal (Teorell 2007 referert i Rothstein 2011, 99). Det vil si at principal og agent er under en kontrakt og agenten skal gjøre noen oppgaven for principal. Oppgavene skal gjøres i principals beste interesse. Men agenten har sine egne interesser som han setter overfor principals. Til slutt bestemmer agenten å realisere sine egne interesser framfor principals (Blagovcanin 2020, 19). Vi kan si principal er borgere og de korruperte politikerne er agentene (Rothstein 2011, 99). Denne prosessen er kontinuerlig fordi agentene ikke stoler på hverandre. Hvis de tror at de fleste andre er korruperte, mener de at de selv ikke har noen grunn til å avstå. Forskning bekrefter dette ved å slå fast at korrupsjon stort sett forblir til stede i systemer som den en gang kommer inn (Rothstein 2011, 100). Å jobbe etter etiske prinsipper vil ikke endre ting vesentlig fordi folk flest vet at

korrupsjon uansett ikke er akseptabelt. Det eneste som kan påvirke utryddelsen er å overbevise agenten om at andre agenter også vil avstå. (Rothstein 2011, 18-19). For Diamond (2007) korrupsjon er måten noen systemer fungerer på, og endring er bare mulig gjennom store institusjonelle reformer (Diamond 2007 referert in Rothstein 2011, 19).

Korrupsjon kan klassifiseres som stor, liten og politisk avhengig av hvilken sektor den er representert i (Transparency International). Korrupsjon er ikke et nytt fenomen i samfunnet. Gjennom historien har ulike former og grader av korrupsjon blitt møtt, det være seg primitive samfunn, monarkier, autoritære systemer eller demokratier. Men på grunn av deres egenskaper er noen samfunn mer sårbare og truet enn andre (TI).

Liten korrupsjon i det daglige samspillet mellom tjenestemenn og borgere. Et annet, langt mer sosialt ødeleggende aspekt er korrupt samhandling innenfor statlige institusjoner. Påvirkningshandel gjøres gjennom fire formene: å gjøre offentlige midler til tjenestemanns bytte; dårlig forvaltning av offentlige ressurser; overgrep, utbredt i privatiseringsprosessen og ved offentlige anskaffelser, samt nepotisme, klientellisme og «salg» av politiske stillinger. Det handler faktisk om å plassere betroede personer i stillinger med «høy risiko for korrupsjon», Den tredje typen korrupsjon har tatt over staten. Nøkkelmekanismen for politisk korrupsjon er favorisering, dvs. favorisering av enkelte individer og grupper (Stojiljković 2010).

Faktorer som bidrar til å opprettholde et høyt nivå av korrupsjon er systemisk-institusjonelle forutsetninger og tendenser til korrupsjon. De systemisk-institusjonelle korrelatene til korrupsjon inkluderer: - dårlig situasjon i offentlige tjenester, som er preget av av lojalitetslogikken (Stojiljković 2010).

Stabile og effektive institusjoner er en grunnleggende forutsetning for at staten skal kunne beskytte menneskerettighetene, sikre rettssikkerheten og kalles demokratisk. (Sadikovic 2013, 27). Etableringen av institusjoner i BH var preget av en kobling mellom politiske og kriminelle organisasjoner. (Belloni& Strazzari 2014, 855). Under krigen jobbet kriminelle grupper tett med politiske ledere som bygget sin legitimitet på vold. Dermed gikk makten til krigsprofitører og de som tjente på internasjonal bistand etter krigen. I etterkrigsvalget fikk de legitimitet gjennom nasjonalistisk retorikk og spredning av frykt, drevet av etnisk segregering, der gamle ledere etablerte sine posisjoner og nye fikk muligheten til å kjempe for sine egne. I et slikt system blir korrupsjon en integrert del og virkemåte (Belloni& Strazzari 2014, 857). Intrapartirelasjoner er preget av beskyttelse av nasjonalistiske eliter og deres tilhengere (Belloni& Strazzari 2014, 857).

Noen autører hevder at den doble overgangen fra krig til fred og fra kommunisme til demokrati, ledet utenfra, har skapt gunstige forhold for vekst av korrupsjon. Etter deres mening

var korrupsjon prisen for fred og stabilitet i landet. Veksten av korrupsjon har ikke blitt forhindret av reformer utviklet av det internasjonale samfunnet. Etter hvert ble korrupsjon en av kjennetegnene ved statssystemet (Belloni& Strazzari 2014, 856). Det internasjonale samfunnet har forsøkt å redusere makten til nasjonalistiske ledere. I denne forbindelse har store midler blitt brukt, rettet mot moderate politiske partier og enkeltpersoner for å styrke dem i stedet for nationalistene. Disse midlene ble imidlertid brukt til å konsolidere autoritær partimakt og makt til enkelte personer (Belloni& Strazzari 2014, 858).

Noen analytikere mener at den politiske kriminelle eliten holder staten fanget, har full kontroll over institusjonene, og at det juridiske rammeverket er i tråd med deres egne interesser. (Belloni& Strazzari 2014, 860). Politiske partier i BiH fungerer også som plattformer for å forhandlinger mellom tidligere dødelige fiender. Ved å samarbeide beskytter de hverandre mot straffeforfølgelse (Belloni& Strazzari 2014, 863).

Korrupsjon rammes også av sterkt desentraliserte myndigheter (Belloni& Strazzari 2014, 860). Eksistensen av to enheter, ett distrikt, ti kantoner, 143 kommuner kompliserer i stor grad spørsmålet om ansvarlighet og gir muligheter for korrupsjon. Hvis vi legger til det internasjonale samfunnets institusjoner, blir saken enda mer komplisert. Eksistensen av fire rettssystemer kompliserer straffeforfølgning, så rettsvesenet har med rette blitt karakterisert som ineffektivt i kampen mot korrupsjon. (Belloni& Strazzari 2014, 861).

FNs konvensjon mot korrupsjon (UNCAC), vedtatt i 2003 av FNs generalforsamling, representerer et globalt svar på korrupsjon. 2005 BiH har ratifisert UNCAC, noe som betyr at det har et ansvar for å forhindre korrupsjon.

Anti-korrupsjonsarbeid var et svar på press fra det internasjonale samfunnet og har sjelden blitt skreddersydd til lokalsamfunnets behov. Under press fra EU har BiH derfor vedtatt et juridisk rammeverk inspirert av beste praksis fra vellykkede demokratier i vestlige land. Implementeringen, på grunn av manglende politisk vilje, ble vurdert som ineffektiv. Selv når det er en vilje til å håndheve loven, etterforskningsprosessen blir komplisert av et komplekst system av institusjoner. Mindre enn en tredjedel av de rapporterte sakene etterforskes. En tredjedel av dem ender med benådning, resten med betinget straff eller bøter (Belloni& Strazzari 2014, 865).

Den komplekse administrasjonen som Dayton ser for seg er en annen faktor som har bidratt til korrupsjon (Divjak& Pugh 2008, 373). Dårlig implementering av vedtatte lover påvirker borgernes manglende tillit til offentlige institusjoner (Divjak& Pugh 2008, 375-376).

Det internasjonale samfunnet ser på korrupsjon som en hindring for etableringen av demokratisk regjering (Chandler 2002, 101). Makt delen kompliserer problemet med

korrupsjon i BiH ytterligere (Chandler 2002, 102). Ekspertene enige om at ledende nasjonalistiske partier setter sine interesser foran innbyggernes interesser og bruker nasjonalisme for å dekke over deres motvilje til institusjonsbygging (Chandler 2006, 93). Noen mener at det er rett og slett altfor mange institusjoner i BiH og er derfor vanskelig å fastslå ansvar til hver av dem (Chandler 2006, 94).

Politiske eliter har fanget opp alle overgangsprosesser, og skapt et regime, hvor en ekstremt rik, s krets av den politiske eliten har makt over offentlige ressurser (Blagovcanin 2020, 7). En av de sentrale utfordringene i overgangsprosessen er knyttet til bygging av institusjoner som skal handle i borgernes interesse (Acemoglu & Robinson, 2012 referert i Blagovcanin 2020, 8). I BiH er institusjoner underlagt spesielle interesser til politisk elite (Blagovcanin 2020, 8). Rettshåndhevende organer gjør alt i deres makt for å bevare makten. De tilater til og med spredning av korrupsjon for å sikre lojaliteten av sine støttespillere (Blagovcanin 2020, 9). Maktfordeling burde være i sammenheng med godt styresett og innebære prosedyrer og kriterier som bestemmer egenskapene og passende kvaliteter til kandidaten for den aktuelle stillingen. Å sikre effektiv kontroll over offentlig sektor gjøres på en måte at personell fra partiledelsens tillit utnevnes til lederstillinger (Blagovcanin 2020, 13). Ved valg, vil de være sikre at de forblir ved makten. Derfor bruker de alt fra direkte kjøp av stemmer, jobbfordeling til sine tilhengere, mediemanipulasjon, men også trusler med fysisk vold eller jobboppsigelser. Det er også en betydelig del av velgerne som ikke stemmer i det hele tatt (Blagovcanin 2020, 9).

Den felles interessen til et slik elite, er å opprettholde status quo, Bare status quo garanterer politiske eliter ubegrenset makt og kontroll over institusjoner og ressurser (Blagovcanin 2020, 21). Negativ utvelgelse av ansatte i offentlig sektor som følge av nepotistiske og klientelistiske ansettelse og kan ikke skape ansatte som kunne sikre en kvalitetspolitisk utviklingsprosess (Blagovcanin 2020, 38)

Den dype etniske splittelsen av landet former mediebildet av BiH i betydelig grad (Blagovcanin 2020, 41). Mediene i BiH er klart etnisk gjenkjennelige. For å være lønnsomme må de være politisk pragmatiske og nasjonalt profilerte, noe som betyr at mediene har sitt publikum bare innenfor én etnisk gruppe. Generelt sett er rollen og funksjonen som mediene spiller når det gjelder å konsolidere makten til styringsstrukturer betydelig. På den ene siden, gjennom åpen propaganda til tjeneste for regjerende politikere og partier, og på den andre siden gjennom forfølgelse av alle de som anerkjenner de regjerende strukturene som en potensiell trussel. De fleste medier i BiH blitt en viktig faktor i å sementere makten til etniske regimer.

Den kritiske delen av mediene som fokuserer på korrupsjon, er støttet av internasjonale givere. De får trusler og deres integritet står i fare (Blagovcanin 2020, 43).

Uttrekkingen av internasjonale aktører fra landet skapte en maktvakuumet. Et slikt maktvakuum ble fullstendig fylt av de regjerende elitene. De satte det institusjonelle rammeverket under kontroll, og fullstendig fanget den demokratiske prosessen. (Blagovcanin 2020, 19).

Korrupsjon kan være direkte knyttet til rettighetskrenkelser i tilfeller hvor handlingen er et middel for menneskerettighetsbrudd. For eksempel bestikkelse som tilbys til en dommer påvirker direkte dommerens uavhengighet og krenker dermed retten til en rettførdig rettergang. I noen andre situasjoner kan korrupsjon være en nøkkelfaktor som bidrar til en rekke hendelser som til slutt kan føre til menneskerettighetsbrudd. For eksempel oppstår denne situasjonen når en offentlig tjenestemann tillater ulovlig import av giftig avfall fra andre land i bytte mot bestikkelser, og dette avfallet deretter kastes i eller i nærheten av et boligområde. Som et resultat av bestikkelser blir rettighetene til liv og helse for innbyggerne i det distriktet indirekte krenket. I dette eksempelet krenkes ikke rettighetene til innbyggere direkte av bestikkelser, men bestikkelser er en nøkkelfaktor for brudd på rettighetene (ICHR 2010, 27).

1.6. Menneskerettigheter

Med ratifiseringen av FNs konvensjon mot korrupsjon (UNCAC) statene har forpliktet seg til å bekjempe korrupsjon parallelt med sine forpliktelser til å fremme og respektere menneskerettighetene. (ICHR 2010, 3). Menneskerettighetsbegrepet innebærer at alle mennesker, uten unntak, er like og at de har samme rettigheter ved fødselen (Hemsley 2015, 3). Menneskerettighetene er beskyttet av en rekke internasjonale konvensjoner og traktater (Hemsley 2015, 3). Verdenserklæringen om menneskerettigheter (UDHR) er universell og gjelder for alle personer uten unntak. Den definerer de sosiale, politiske, økonomiske og sosiale rettighetene til hvert individ. UNCAC er den viktigste for kampen mot korrupsjon (Hemsley 2015, 4). Implementeringen av UNCAC har ikke endret statens ansvar i kampen mot korrupsjon, men krever til og med at staten selv innfører og forbedrer anti-korrupsjonstiltak. I følge C. R. Kumar er det en sannsynlighet for at korrupte og uansvarlige stater som ikke har transparente institusjoner ikke har en tendens til å respektere menneskerettighetene (Hemsley 2015, 12).

På samme måte som det er vanskelig å måle korrupsjon, er det også vanskelig å måle dens reelle innvirkning på menneskerettighetene. Siden korrupsjon foregår i det skjulte, er det en stor utfordring å måle skaden som den har gjort. Selv om det er klart at korrupsjon har en negativ innvirkning på menneskerettighetene, er det vanskelig å bevise at det også er et brudd på dem. For å bekrefte menneskerettighetsbrudd eksistensen av en abstrakt risiko er ikke nok, men det må fastslås at det finnes stor sannsynlighet at risikoen vil påvirke menneskerettighetene negativt (Hemsley 2015, 15). Menneskerettighetene kan derfor krenkes bare ved å sette dem i fare (Hemsley 2015, 14).

Når korrupsjon blir systemisk og institusjonalisert, påvirker det menneskerettighetene så mye at det i seg selv kan utgjøre et brudd på dem (Hemsley 2015, 18). For å fastslå at et menneskerettighetsbrudd har skjedd, er det ikke nødvendig å bevise forsett eller kreve bevis for individuell skyld. Staten er uansett forpliktet til å beskytte dem (Hemsley 2015, 21).

Omfanget av korrupsjons innvirkning på menneskerettighetene vil avhenge av hvert enkelt tilfelle (Bacio-Terracino 2010, 243). Korrupsjon i seg selv bryter ofte ikke menneskerettighetene, men det er en av faktorene som fører til dette. På grunn av korrupsjon kan ikke myndighetenes forpliktelser til å respektere, beskytte og oppfylle menneskerettighetsforpliktelser oppfylles. Korrupsjon kan også direkte sette menneskerettighetene i fare dersom f.eks. en korrupt politimann eller embetsmann tar bestikkelse for ikke å etterforske saken (Bacio-Terracino 2010, 246).

1.7. Statens forpliktelser

I dag er kampen mot korrupsjon knyttet til forestillingen om godt styresett, som vurderes ut fra graden av menneskerettigheter (Petters 2015, 10). Hver stat har tre typer menneskerettighetsforpliktelser: til å respektere, beskytte og etterleve (Petters 2015, 13). For å oppfylle plikten til å respektere, må staten avstå fra handlinger som vil fratag et individ noen av hans rettigheter. Plikten til å beskytte menneskerettighetene krever at statene treffer nødvendige tiltak for å forhindre brudd på menneskerettighetene fra tredjeparter. Forpliktelsen til å etterleve innebærer at staten iverksetter tiltak som garanterer deres innbyggere menneskerettigheter (Hemsley 2015, 5). Ved å engasjere seg i kampen mot korrupsjon kan staten anses å oppfylle sin forpliktelse til å oppfylle etterleve. Ellers omfatter statens forpliktelser alle myndighetsgrener. Lovgiver skal lage effektive lover, den utøvende makt skal håndheve administrative tiltak, og rettsvesenet skal straffeforfølge gjerningsmenn (Petters 2015, 13).

Dette betyr at staten i henhold til folkeretten uansett er ansvarlig for manglende overholdelse av menneskerettighetsforpliktelser (Petters 2015, 14). Slik sett kan handlingen til hvert statlig organ tilskrives staten selv (Petters 2015, 21). Petters konkluderer derfor med at fraværet av anti-korrupsjonspolitikken fra staten så vel som individuelle korrupte handlinger fra tjenestemenn kan betraktes som et brudd på menneskerettighetene (Petters 2015, 25). Pearson (2013) hevder at det å tolerere korrupsjon bryter med menneskerettighetene. For en effektiv kamp mot korrupsjon samt for å sikre menneskerettigheter, må statene ha en ansvarlig og transparent regjering (Pearson 2013, 30).

1.8. Bosnia-Hercegovinas forpliktelser

I 1995, ved å undertegne Dayton-avtalen, forpliktet BiH seg til å anvende den europeiske menneskerettighetskonvensjonen direkte, og at Konvensjonen skal ha forrang over enhver annen rettighet. I 2002 ble BiH tatt opp i Europarådet, og ved å ratifisere den europeiske menneskerettighetskonvensjonen for andre gang forpliktet BiH seg igjen til å beskytte menneskerettighetene (Sadikovic 2013, 17). EU-kommisjonen understreker at kampen mot korrupsjon er en av prioriteringene fordi den berører alle livets sfærer. Det er ikke gjort noen vesentlige fremskritt på dette området, da kampen mot korrupsjon i rettsvesenet, politiet og statlige institusjoner ikke har båret frukter (Sadikovic 2013, 25).

For å illustrere nærmere institusjonelt brudd på menneskerettighetene noen av sakene som den europeiske domstolen har dømt til å være et grovt brudd på menneskerettighetene, vil bli presentert. Grunnloven anerkjenner bare de tre dominerende etniske gruppene: Bosniaker, kroater og serbere som konstituerende folk. "De andre" tilhører nasjonale minoriteter eller de med blandet bakgrunn, eller som rett og slett er uten etnisk eller nasjonal identifikasjon. "de andre" er statsborgere a BiH, men har begrensede politiske rettigheter.

Dervo Sejdic og Jakob Finci mottok skriftlig bekreftelse fra den sentrale valgkommisjonen om at de ikke var kvalifisert til å stille til valg på grunn av deres Roma og jødisk opprinnelse. Som allerede nevnt ovenfor, forbeholder grunnloven av BiH deltakelse kun til dets konstituerende folk. De anket denne avgjørelsen for de nasjonale domstolene (Banović, Gavrić og Mariño 2021, 17). I 2009 avsa Den europeiske menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg en dom til fordel for dem og bekreftet BiHs Grunnlov er i strid med den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (Sadikovic 2013) 26-27). BiH fulgte ikke den endelige dommen fra Menneskerettighetsdomstolen i Sejdić/Finci-saken (Sadikovic 2013, 38). Sejdić /

Finci-dommen er uansett en 'historisk dom' fordi den tok opp hele spørsmålet om BiH-konstitusjonen (Sadikovic 2013, 39). I juli 2014 avsa Den europeiske menneskerettighetsdomstolen en ny dom i saken Azra Zornić vs. Bosnia-Hercegovina. Søkeren klaget over at hun ikke var kvalifisert til å stille til valg til Folkets Hus og presidentskapet i BiH fordi hun ikke erklærer tilknytning til noen av «konstitusjonelle etnisiteter». Hun identifiserer seg ganske enkelt som en statsborger i BiH. Domstolen avgjorde at det har vært et brudd på konvensjonen. På samme måte som i de tidligere sakene avsa Den europeiske menneskerettighetsdomstolen i juli 2016 en dom i saken Šlaku mot BiH. Samir Šlaku, tilhører den albanske etniske minoritet og deltar aktivt i det politiske livet i landet. Søkeren klaget over at an ikke kunne stille til valg til Folkets Hus og presidentskapet fordi han ikke tilhører noen av "konstituerende folk". Som i de ovennevnte sakene, hadde domstolen funnet at det har vært brudd på konvensjonen og protokollene.

I juli 2016 avsa domstolen en annen dom i saken Ilijaz Pilav vs. Bosnia-Hercegovina. Søkeren, erklærer seg som bosniak (en av landets konstituerende (Banović, Gavrić og Mariño 2021, 18). I 2006 sendte søkeren sitt kandidatur til valget til presidentskapet. Den sentrale valgkommisjonen i BiH avviste hans kandidatur med forklaring at søkeren ikke kunne velges til presidentskapet fra territoriet til RS med tanke på at han erklærte tilknytning til Bosniaker. I henhold til grunnloven og valgloven må presidentkandidaten fra denne enheten være en Serber. Søkeren anket til Den konstitusjonelle domstolen i BiH som mente at det ikke hadde vært noen brudd. Problemene i dene saken var måten de territorielle og etniske prinsippene ble kombinert på. Søkeren kunne enten å flytte til FBiH og stille til valg eller bli i RS og akseptere å være en annenrangs borger. I domstolens avgjørelser tilhører Ilijaz Pilav, i motsetning til Dervo Sjeđić, Jakob Finci og Azra Zornić, en av de "konstituerende folkene" og har rett til å delta i valg til presidentskapet. Teoretisk sett er Ilijaz Pilav kvalifisert til å stille til valg, men i virkeligheten kan han ikke bruke denne retten så lenge han bor i RS. Ifølge retten er søkeren utelukket fra valg til presidentskapet som følge av boplikt og avgjorde at det har foregått en overtredelse. (Banović, Gavrić og Mariño 2021, 19).

2. Metodologi

Jeg valgte en kvalitativ presentasjon av aspektene av korrupsjon som bremses demokratiseringsprosessen og svekker staten og dens institusjoner. Siden temaet er aktuelt i dag og ikke krever manipulering av noe slag, har jeg valgt case-studiet for å finne ut hvordan korrupsjon handler på staten og dens institusjoner (Yin 2009).

Med utgangspunkt i problemstillingen: Hvordan korrupsjon innvirker på demokratisk forvitring, jeg skall sette to hypoteser:

H1: Korrupsjon i rettsvesenets institusjoner undergraver rettsstaten og demokrati

H2: rettsvesenets institusjoner i begge entiteter i BiH er påvirket av korrupsjon

2.1. Case studier

Til tross for at en betydelig del av vår kunnskap om den empiriske verden er skapt av casestudier, blir disse typer studier ikke nok respektert eller rett og slett ignorert. (Gerring 2004, 341).

Yin (2007) anser casestudiet som en viktig forskningsstrategi som bidrar til kunnskap om individuelle eller komplekse sosiale fenomener (Miočić 2018, 178). Yin (2018) ser behov for en bred definisjon av case studiet. En casestudie blir nå definert av ham som en empirisk metode som undersøker en fenomen i dybden i dens naturlige omgivelser, spesielt når grensene mellom fenomen og kontekst kanskje ikke er klare (Yin 2018, 15). Det betyr at vi analyserer problemet der det er og uten noen slags påvirkning. Yin ser behovet for å utdype definisjonen på grunn av uklarhet mellom fenomen og kontekst. Derfor setter han lyset på andre metodiske egenskaper som trekk ved casestudiet: der det er flere variabler av interesse enn man kan få fra data, drar nytte av den tidligere utviklingen av metoder, datainnsamling og analyse og er avhengig av flere kilder (Yin 2018, 15). Med denne definisjonen blir case studiet fremstilt som en grundig undersøkelsesprosedyre med sin egen design, datainnsamlingsteknikker og spesifikke måten man analyserer data på. (Yin 2018, 16).

Gerring (2004,342) hevder at definisjonen av en casestudie er «*forskning av en enhet som har som formål å forstå en bredere kategori av lignende enheter*». Case beskrives som et fenomen begrenset på et sted, men kan omfatte forskjellige tidspunkter. (Gerring 2004, 342).

En viktig forfatter som legger grunnlaget for casestudiemetodikken er Robert E. Stake, som sammen med Yin regnes som grunnleggeren av andre generasjons casestudier. Ved å analysere en rekke konsepter i casestudien, forfatterne er enige om at casestudiet innebærer en dyp og helhetlig tilnærming til forskning av spesifikke og begrensede sosiale fenomener, ved bruk av ulike metoder og datakilder. Ved å benytte flere metoder og datakilder bidrar til en omfattende beskrivelse og forståelse av saken (Miočić 2018, 179).

Yin (2007 referert i Miočić 2018) deler case studier i forklarende eller kausale, beskrivende og utforskende casestudier (Miočić 2018, 180).

En sentral utfordring i forhold til case-studier, er knyttet til utvalg, altså hvordan man skal sørge for å velge ”riktig” case. Ved utvalg av case studiet bør man gå ut fra en antagelse at fenomenet man skal forske om har stor datapotensiale, at det er rik på informasjon (Miočić 2018, 183). En annen utfordring gjelder klarhet i enhet som er intensivt studert og andre tilstøtende enheter som bringes inn i analysen (Gerring 2004).

Mange forskere bagatelliserte ofte casestudien som en forskningsstrategi, ansett som en mindre ønskelig form for forskning enn for eksempel en undersøkelse eller et eksperiment. Forklaringen var at case studiet mangler strenghet (Yin 2018, 18). Et tilleggsproblem som eksisterer, er casestudien som gir et svakt grunnlag for vitenskapelig generalisering. Det å generalisere ut fra et eller få tilfeller ble sett som mistenkelig. Yin (2018, 20) svarer at man kan generalisere med hensyn til teoretiske antakelser, ikke ut ifra populasjoner eller universer. Han mener at man kan også stille samme spørsmål ved eksperimenter (Yin 2018, 20). En av innvendingene mot case studier er at de er tungvinte og gir unødvendig mange dokumenter. Denne kritikken var kanskje passende med tanke på en del eldre forskning, men det trenger ikke å bety at det skal gjøres på samme måte i fremtiden. Casestudien bør ikke ta for lang tid, da den forveksles med spesifikke datainnsamlingsmetoder som etnografi eller deltakende observasjon.

De tre mest brukte metodene i caseforskning er intervju, observasjon og innholdsanalyse. (Simons 2012 referert i Miočić 2018, 185).

Innholdsanalyse kan være enten kvantitativ og / eller kvalitativ analyse. Det kan være analyse av skriftlig materiale, men også verbalt, visuelt og annet. Ved valg av materiale er det viktig at dens forståelse *tillater rekonstruksjon av den tidsmessige og logiske sekvensen av tidligere hendelser* (Halmi 2005 referert i Miočić 2018, 186).

2.2. Valg av case

Siden temaet er aktuelt i dag og ikke krever manipulering av noe slag, har jeg valgt case-studiet for å finne ut hvordan korrupsjon handler på staten og dens institusjoner. Stor fleksibilitet som er kjennetegnet ved case studie var en av årsakene til dette valget.

Jeg bestemte meg for å analysere to saker fra rettsvesenet som ifølge mange, avgjør fremtiden til BiHs rettsvesenet. Jeg vil med å analysere sakene vise hvordan staten, gjennom sine institusjoner av rettsvesenet bryter med menneskerettighets konvensjoner som den har forpliktet seg å respektere.

Sakene til Dženan Memić og David Dragičević er de største skandalene i rettsvesenets historie. Dette er saker der staten, i tillegg til klare bevis på drap og bevis som klart fører til drapsmennene, tolererer hindringer fra påtalemyndigheten i Sarajevo Kanton og Banja Luka-distriktets statsadvokatkontor, som bevisst og med vilje bryter artikkel 2 og artikkel 3 Europeiske konvensjoner for beskyttelse av menneskerettigheter og grunnleggende friheter (EMK), som beskytter retten til liv og forbyr umenneskelig behandling (Feraget 2021). I BiH er EMK overordnet til og med selve BiHs grunnloven og må anvendes på alle mennesker uten diskriminering. Så her er staten BiH og dens institusjoner på en stor test. I sakene til Dženan Memić og David Dragičević den aktuelle etterforskningen har blitt blokkert ved å utføre falske undersøkelser. På denne måten beskyttes mektige personer som er ansvarlige for disse drapene. Memić og Dragičević sakene fikk EU til å analysere arbeidet til rettsvesenet i BiH. Rapporten er utarbeidet av juridisk ekspert Reinhard Priebe.

2.3. Framstilling av sakene

Før framstillingen av sakene er det viktig å understreke at sakene anses som likeverdige, også i denne oppgaven. Jeg synes at dette er viktig å understreke på grunn av at sakene er veldig sensitive siden det er snakk om dødsfall av to unge mennesker og av respekt for deres familier. Sakene er tidligere blitt forsøkt misbrukt av enkelte individer og politiske partier fordi mennene tilhørte forskjellige etniske grupper og bodde i hver sin entitet. Rekkefølgen i framstilling og i diskusjon er som følge av kronologiske hendelser.

Saken om Dženan Memić, i Sarajevo, Sarajevo Kanton, F BiH. 8 februar 2016 fikk han livstruende skader mens han spaserte sammen med kjæresten. Kjæresten nektet å svare på hva

som hadde skjedd den kvelden, og hevdet at hun led av hukommelsestap fordi hun også var skadet. Den unge mannen døde av skadene noen dager senere. Saken ble opprinnelig karakterisert som drap i kantonretten, men uten grunn ble den etter en tid karakterisert som en trafikkulykke. Fra starten av har saken vært fulgt av merkelige omstendigheter og urelaterte vitneforklaringer. Familien til den unge mannen hevdet fra begynnelsen av at det var et drap og at gjerningsmannen var under viss beskyttelse av de regjerende partiene og institusjonene, en av de "urørlige". De viser til trusler han har fått tidligere. Saken vakte stor offentlig oppmerksomhet, det ble organisert en rekke protester som krevde rettferdighet for den drepte unge mannen, og for at familien hans finner endelig svar på hva som skjedde den kvelden og hvem som var ansvarlig for tapet av sønnen og broren deres.

Saken om David Dragičević, Banja Luka, RS. Familien melder om forsvinningen av den unge mannen i mars 2018, og i tillegg til politiet er også et stort antall borgere involvert i etterforskningen. Noen dager senere ble den unge mannen funnet død ved munningen av elven Crkvena i Vrbas. Som i Memić saken, det ble stilt helt motstridende uttalelser fra medisinske eksperter som setter spørsmålstegn ved selve etterforskningen. Politiet forsøkte å karakterisere handlingen som selvmord, deretter ulykke etter det angivelige ranet som de beskyldte ham for. En pressemelding sa at han var positiv på narkotika. Foreldrene benekter alt ovenfor og hevder at deres sønn og bror ble drept. De hevder at sønnen deres den kvelden han forsvant sendte dem en melding med navn og etternavn på personen han skylder på hvis noe skjedde med ham den natten.

Siden den gang har de organisert protester som krever at omstendighetene rundt sønnens drap skal undersøkes. Denne saken har også vakt stor offentlig oppmerksomhet. Et svært lignende tilfelle av to unge menn i tjuårene, som døde under uklare omstendigheter og hvis foreldre fortsetter i sin intensjon om å kaste lys over omstendighetene rundt deres død og stille de ansvarlige for retten. Bevegelsene de startet heter Rettferdighet for Dženan og Rettferdighet for David. Fedrene til disse to unge mennene ble ansiktet til de rettighets kamp. Det ble til en kamp for et mer rettferdig samfunn og overskred grensene for enheter og etniske splittelser. Familiene deres har blitt en støtte for hverandre og forent i en felles kamp og med en felles advokat kjemper de for å redde andre sine barn i BiH.

Det er interessant hvordan de etniske politiske elitene og deres beskyttere forsvarte deres etnisitet, selv om det har ingenting å gjøre med sakene. De prøvde å sette fedrene mot hverandre ved å understreke at disse to var på motsatt side under den blodige krigen i BiH. Fedrene svarer at det faktisk stemmer men at nå er de på samme, rettferdighetens side. Politiske eliter anklager fedrene for å forråde deres folk og forsøke å styrte enheter og institusjoner. Myndighetene i

enhetene prøver å forhindre felles samlinger av de to bevegelsene, Rettferdighet for Dženan og Rettferdighet for David, som organiseres i Sarajevo og Banja Luka. Alle i BiH kunne være vitne til arrestasjonen av mor og far til David Dragičević, og drapstruslene mot far til Dženan Memić. Noen medlemmer av disse Rettferdighet gruppene har også blitt arrestert, noen har fått oppsigelse fra jobben og noen, inkludert far til David Dragičević, har blitt tvunget til å søke asyl i noen europeiske land. Tortur og samlingsforbud var hoved nyhetene fra RS.

Nylige arrestasjoner av politifolk som var på stedet den kvelden, uttalelser fra ambulanspersonalet som først ankom stedet, arrestasjoner av hans daværende kjæreste og hennes far på grunn av forfalskning av bevis, og hotellpersonalet mistenkt for å ha slettet video opptak fra et hotell i nærheten, mistanken til legevakt direktør som ga ordre om at den medisinske mappen til den unge mannen skulle destrueres, i Memić saken, viser kompleksiteten i denne saken.

Dragičević saken er ikke noe enklere. Det gjentatte patologiske obduksjonsfunnet av David Dragičević avgjorde forskjellig tid av dødsfall fra den opprinnelige og avkrefte funnene fra den første obduksjonen. Det viste seg at David var i live flere dager da han forsvant, og at det var skader på kroppen hans som oppsto mens han levde, noe som indikerer mishandling. Alt dette sår tvil om den opprinnelige politiforklaringen om det påståtte selvmordet/ulykke ved drukning. Det faktum at elven han ble funnet i er ganske grunn, støtter ikke tesen om selvmord.

Memić og Dragičević-sakene har utrolig mange likheter:

Begge tilfellene er voldelige dødsfall av unge menn i begynnelsen av tjuårene som i lokalsamfunnet beskrives som ekstremt begavede og uten noen tidligere konflikt med loven.

Motstridende funn om døds måten til disse to unge mennene. I begge tilfeller er klassifiseringen endret flere ganger. I begge tilfeller insisterte politiet og påtalemyndigheten på FBiH- og RS-nivå på at dette var ulykker, selv om obduksjonsfunnene ikke tydet på det. Falske kriminaltekniske funn fra obduksjonen samt fra åstedet er karakteristisk for begge sakene. I tilfellet Dženan Memić, ved å plante bevis som kunne peke på en bilulykke, til og med å finne de påståtte skyldige, selv om både Sarajevo Kantonal domstol og FBiH Høyesterett avviste anklagene. Når det gjelder David Dragicevic, viser obduksjonsbilder tydelig at David ble misbrukt før drapet og at gjenstander som ble funnet i klærne hans, samt deler av klærne hans, ble endret. I begge tilfeller er politifolk ansvarlige for å forfalske og plante bevis. Politifolk kompromitterer beviset bevisst, og med vilje som de ble instruert og beg sakene

Et forsøk fra tjenestemenn, først og fremst påtalemyndigheter, men også medlemmer av ppoliti etatene fra FBiH og RS, for å forsøke å dekke over to tilsynelatende drap. Det har

vært vedvarende forsøk på å dekke over både drapene og de ansvarlige. Den eksterne beslutningsprosessen på høyt nivå med det formål å tegne utkastene indikerer at de er svært innflytelsesrike personer.

Mange av de som er mistenkt for å ha skjult bevis og ledet etterforskningen i feil retning, har blitt belønnet med brå forbedringer.

Familier, spesielt fedrene til de drepte, har blitt kriminalisert av FBiH og RS myndigheter for deres arbeid med å finne sannheten. De har blitt anklaget for å forstyrre den offentlige orden og forsøke å styrte enhetene.

Sakene har kommet til det internasjonale samfunnets oppmerksomhet, og rettsvesenet i BiH har blitt gjenstand for mange rapporter og debatter.

Familiene, med hjelp fra uavhengige etterforskere, måtte selv samle bevis og lete etter vitner til hva som skjedde med sønnene deres. Hvis familieadvokatene Ifet Feraget identifiserte systemisk korrupsjon og identifiserte, ville det være mulig å utjevne dem.

På grunn av den uprofesjonelle behandlingen av saker og derfor sakene ble vurdert som saker av stor interesse for BiH, ble begge sakene ble overført til et høyere nivå (domstolen og BiH) og ble en prioritet og handlingene til påtalemyndigheten og BiH. For eksempel, i tilfelle et angrep på ambassaden, er det mulig å finne de viktigste tingene å gjøre med Sarajevo og Banja Luka.

3. Analyse

Før selve analysen er det naturlig å gi en Siden jeg analyserer korrupsjon i BiHs rettsvesen er det på plass å definere korrupsjon etter gjeldende lov i staten.

Artikkel 2 i loven om byrået for forebygging av korrupsjon og koordinering av kampen mot korrupsjon i BiH definerer korrupsjon som: «... *Ethvert maktmisbruk som er betrodd til en embetsmann eller en person i en politisk stilling på delstats-, enhets-, fylkes-, Brcko-distriktsnivå i Bosnia-Hercegovina, by eller kommunalt nivå, som kan føre til privat vinning. Korrupsjon kan spesielt omfatte direkte eller indirekte oppfordring, tilbud, det å gi eller akseptere bestikkelser eller andre ulovlige fordeler eller muligheter derav, som svekker den riktige utførelsen av enhver plikt eller oppførselen som forventes av mottakeren av bestikkelsen* ». *Under embetsmenn innebærer denne samme lov: enhver person som innehar et lovgivende, utøvende, administrativt, påtalemyndighet eller rettslig verv, enten utnevnt eller valgt, enten permanent eller midlertidig, betalt eller ulønnet, uavhengig av rangen til denne personen;*(*Sluzbeni Glasnik BiH 2009*)

Innenfor disse definisjonene tar min analyse sikte på å vise hvordan embetsmenn til egen fordel har misbrukt makten de har i kraft av funksjonen de utfører og dermed svekket forsvarlig utførelse av sine oppgaver.

I analysen vil jeg bruke sekundære kilder, som det er mange av i disse tilfellene. Jeg vil begrense valget mitt til noen få intervjuer gitt av Dženan Memićs far, David Dragičevićs far og deres felles advokat Ifet Feraget. Intervjuene de har gitt de siste årene er mange, jeg har valgt de nyere fordi de inkluderer all kunnskap så langt om etterforskning og saksbehandling. Jeg vil også bruke avisartikler for å gi tilleggsinformasjon til intervjuer. Artikkene er også nyere og snakker om begivenheter i rettssalen de siste månedene.

Fokuset i denne analysen er rettsvesenet og etterforskningsorganene, så jeg mener at informasjon fra rettssaker er en relevant kilde for å vurdere uregelmessigheter i gjennomføringen av etterforskning som kan knyttes til korrupsjon. Ulempen med denne tilnærmingen er at jeg må stole på avisartikler fordi prøveutskriftene ikke er tilgjengelige for meg, men jeg stoler på troverdigheten til nyhetsbyråer, som sender nyhetene identisk. Ytterligere sikkerhet er gitt av det faktum at ingen benektet avisoppslagene og opplysningene ble bekreftet i intervjuer av familier og deres advokat.

Jeg vil dele informasjon i kategoriene for å få bedre oversikt med hensyn til å sammenligne dem. Jeg vil først kategorisere påtalemyndighet, ansvarlig for sakene jeg har valgt

deretter politi og til slutt vil jeg undersøke på hvilke måter politiske eliter ble involvert i sakene.

I oktober 2021 inngav statens påtalemyndighet i BiH, som en del av "etterforskningen av etterforskningen", en tiltale mot fem personer: Zijad Mutap, Hasan Dupovac, Alisa Mutap Ramić, Josip Barić og Muamer Ožegović. Totalt 45 personer er siktet for organisert kriminalitet (Patria 2022).

De er tiltalt for at de i perioden fra 8. februar 2016 og utover sluttet seg til gruppen for organisert kriminalitet, dannet av Zijad Mutap og andre, som ble organisert for å skjule bevis for hvordan Dženan Memić ble påført alvorlige skader som han døde av. De siktede er tiltalt for å ha skjult bevis og gjerningsmenn for å skjule den faktiske måten Memić Dženan ble pådratt livstruende skader (Patria 2022).

Mer spesifikt er de anklaget for å:

- beslaglagt bevis i form av videoovervåkingsopptak uten tillatelse og uten pålegg fra den kompetente domstolen,
- plantet falske bevis
- instruerte politi inspektorene i KS om å vedta og signere handlinger og dokumenter som ikke samsvarer med de virkelige fakta,
- fremlagt fiktive bevis, presenterte dem som ekte, og dermed ledet etterforskningen i feil retning,
- skjulte viktige fakta kjent for dem,
- ødelagt bevis samlet fra åstedet og relatert til døden til Dženan Memić, alt med den hensikt å dekke over de virkelige gjerningsmennene og den virkelige måten han var skadet (Patria 2022).

Aktoratet vil bevise påtalemyndighetens påstander ved å innkalle 88 vitner, hvorav 16 med tildelte beskyttelsestiltak, samt ved å legge ved om lag 150 bevis. Et stort antall vitner søkte beskyttelse fordi de fryktet for sin egen sikkerhet og sikkerheten til familiene sine.

3.1. Påtalemyndighet

a) Sarajevo

I et intervju med *InfoRadar* forteller Muriz Memić, faren til den drepte Dženan Memić, som har forsøkt å finne rettferdighet og den virkelige sannheten om sønnens lidelse i 6 år, at den kantonale påtalemyndigheten hadde den samme dokumentasjonen hele tiden, men de

gjemte den, for etter hans mening er noe i protokollen absolutt feil. En reell etterforskning ble aldri gjennomført. Dette gjelder protokolet fra Institutt for akuttmedisinsk hjelp i KS. Aktoratet er interessert i den første registreringen av ambulanseteamet som dro ut på banen da Dženan ble drept. Denne dokumentasjon er nå beslaglagt av statens påtalemyndigheter. (Sunjic 2021).

Han understreker det gode samarbeidet med nåværende direktør Adem Zalihić (ny direktør) og at han har tillit til Statens påtalemyndighet, fordi de fremfor alt har vist beredskap og arbeidsvilje. Den kantonale påtalemyndigheten hadde alle disse bevisene, men om resultatene av etterforskningen utført av påtalemyndigheten i KS. Under ransakingen i ble det beslaglagt arkivdokumentasjon og andre nødvendige dokumenter knyttet til saken (Šunjić 2021).

Ifølge vitner, den tidligere direktøren for legevakten, Sena Softić-Talijnović, ødela en del av protokollen som ble laget natten da Dženan Memić ble drept. Hun hadde sniket inn Muamer Budnjo, som var synlig opprørt, gjennom bakinngangen. En ansatt i Direktoratet for samordning av politiorganer, Nedžad Hrvat, vitnet også i retten og fortalte at han to ganger hadde ringt etter ambulanse, som de ifølge ham har ventet lenge (Patria 2022). Muriz Memić uttalte senere at legen som opererte Dženan, Alija Čeljo, fortalte ham at han hadde blitt brakt inn i tide, at det ville være en sjanse for ham og at han hadde en skriftlig erklæring som skulle avgis i retten (Slobodna Bosna 2017).

Kantonale påtalemyndigheter, mer konkret kantonal hovedaktør, Dalida Burzić, krevde stadig flere medisinske ekspertiser av tilstand til Alisa Mutap Ramić, som hevder å ha glemt alt som skjedde natten de ble angrepet. Den blodige T-skjorten hennes, bevis i etterforskningen, er borte (L. R. og F. Z. 2018). Hamza Žujo, en rettsmedisinsk ekspert, etter å ha undersøkt den fullstendige dokumentasjonen fra alle KCUS-klinikker der funnene om tilstanden til Alisa Mutap ble gjort, fastslo at hun hadde fått lettere kroppsskader og at den kvelden var hun bevisst, orientert og kommunikativ. Žujo klargjorde at CT-en av hodet til Alice Mutap viste at det ikke var noen skader på bein- og hjernesystemet.

Selv om legene som undersøkte henne da ambulansen brakte henne og to ekspert tim ansvarlig for medisinsk ekspertise argumenterer at Alisa Mutap Ramić hadde lettere skader som ikke kunne føre til amnesi, engasjerer hovedaktøren den tredje tim, med hjelp av generaldirektøren til den kliniske medisinske senter KCUS, Sebija Izetbegović. Izetbegović er høyrangert SDA funksjonær, kona til Bakir Izetbegovic, som er lederen til SDA. Tre leger uttaler seg og sier at jenta har hukommelsestap (Degirmendžić, 2022).

Rettsmedisinsk ekspert, Kučukalić, er selv etter dette kategorisk i sin oppfatning om at muligheten for totalt hukommelsestap hos Alisa Mutap er utelukket (Degirmendzic, 2022). Et

av de beskyttede vitnene under rettssaken avslørte at ambulansen hun satt i snappet opp bilen den kvelden da en mann gikk ut og sa til henne "du har hukommelsestap" (Degirmendžić, 2022).

Meris Ćato, daværende fungerende aktor i saken, vitnet for domstolen i BiH som et påtalevitne. Han sier at stadig nye krav om medisinsk ekspertise kom fra kontoret til hovedaktør, Dalida Burzić, men at han ikke vet hvorfor. Vitneforklaring til Meris Ćato avslørte måten denne aktor utførte etterforskningen på. Etterforskningen av dødsfallet til den unge mannen Dženan Memić ble utført slurvete og uprofesjonelt. Selv om han ledet etterforskningen og var ansvarlig for hennes lovlighet og profesjonalitet, ga mer tilbakevirkende kraft til det politiet allerede hadde gjort, og utførte det som ble beordret ham fra kontoret til daværende kantonale hovedaktør, Dalida Burzić (Degirmendžić, 2022). Ćato trakk seg som aktor under saken han ledet (Patria 2022).

Memić er overbevist at i spissen for spalten som dekket dette opp, sto Dalida Burzić, den daværende kantonale hovedaktøren. Hun er nå forfremmet til dommer funksjon på statsnivå. Hun opprinnelig fortalte Memić at sønnen hans var blitt drept. I mars 2016 fortalte Dalida Burzić ham og advokat Ifet Feraget at det var en eskalering av slagsmål og at «han» ikke ønsket å drepe ham. Hun kan ikke fortelle hvem, på grunn av etterforskningen (Sunjic, 2021).

a) Banjaluka

Statens påtalemyndigheter i BiH overtok Dragičević-saken fra distriktsstatsadvokatens kontor i Banja Luka og republikkens statsadvokatkontor i Republika Srpska. Statsaktøren uttaler: «Den overtatte saken fra republikkens statsadvokatkontor i Republika Srpska viser til at flere personer kan sees å ha begått en forbrytelse mot livet samt unnlatelse av å rapportere forbrytelsen og gjerningsmannen, og kan ha gitt bistand til gjerningsmannen (Radovanović 2021).

Undersøkelseskomiteen til nasjonalforsamlingen ble dannet for å gjennomgå alle relevante fakta angående saken om drapet på David Dragičević (Kurir 2018).

Advokat Ifet Feraget anla søksmål til RS påtalemyndighet for å ha unnlatt å gjennomføre en etterforskning mot sjefen for direktoratet for organisert og alvorlig kriminalitet i Republika Srpska innenriksdepartementet, Darko Ilić, og en beslutning om å suspendere etterforskningen mot patolog Željko Karan.

Banja Luka påtalemyndighet gjorde en feil da den ikke startet etterforskning av David Dragičevićs død på tre måneder, ifølge den fullstendige teksten til konstitusjonsdomstolens

avgjørelse analysert av Balkan Investigative Reporting Network of Bosnia and Hercegovina (BIRN BiH). Det var utelatelser i etterforskningen utført av påtalemyndigheten i Banja Luka, som kunne ha satt etterforskningen i fare. Det tok påtalemyndigheten i Banja Luka 100 dager å sette i gang en offisiell etterforskning, men det ble heller ikke forklart hvorfor. Som konsekvens, visse etterforskningshandlinger kan ikke gjennomføres. Selv om eksistensen av mange utelatelser ikke automatisk betyr eksistensen av en konspirasjon, reiser de alvorlig tvil om suksessen til etterforskningen (Radiosarajevo.ba 2021).

Hovedaktøren, Želimir Lepir, gir i to separate uttalelser totalt motsatte data om vitner til hendelsene som fant sted natten da David Dragičević forsvant. Han sier først at vitner ble kontaktet bare noen dager etter forsvinningen. I den andre bemerket han med beklagelse at de første vitnene dukket opp måneder senere. Samtidig er vitneforklaringene svært motstridende og lar seg ikke forene. Det første vitnet dukket opp natt til forsvinningen og beskrev hendelsene i detalj, men av en eller annen grunn ble vitneforklaringen hans utelatt og behandlet som irrelevant. Uttalelsen til et annet vitne, som dukket opp en måned senere, falt sammen med obduksjonen av et sakkyndig vitne som senere ble anklaget for å ha skjult bevis.

Aktor Vrećo ledet hovedforhandlingen i David Dragičević-saken.

Under etterforskningen ble det utført to obduksjoner av David Dragičević's kropp. I den første, ved Institutt for rettsmedisin, oppgir Željko Karan omtrent 7 dager som dødstidspunktet. Foreldre insisterer på en ny obduksjon utenfor RS. Lederen for rettsmedisin fra Institute of Pathology Beograd, Ivica Milosavljević, kommer til Banja Luka og hevder at liket var i vannet i 2 til 4 dager høyst. Dette ville praktisk bety at han var i live på det tidspunktet da de lette etter ham.

3.2. Politimyndigheter

a) Sarajevo

I intervjuet forteller Memić at det er Vahid Ćosić, tidligere kommissær for KS MUP, Džafer Hrvat, Hasan Dupovac som han mener er ansvarlige for dårlig etterforskning av saken til Dženan. Han klaget mot den tidligere politikommissær for politiet i KS, Vahid Ćosić og kommisjonen for forfremmelse av politi styrker i KS. Selv om mange kriminelle anklager mot Vahid Ćosić har blitt ødelagt, håper han at hans vil ikke. Han hevder at Cosic aldri skulle ha vært kommissær for politimyndigheter (Aščić 2022).

Det beskyttede vitnet sa under rettssaken at Vahid Ćosić personlig beordret ham til å slette noen fotografier og endre rapporten om funnsted. Vitnet sendte deretter en forklaring av hva han ble bedt om, sammen med rapport og bilder samt komesærens instruksjoner om endring. hovedaktøren Dalida Burzić. Han skrev at han anså det som en straffbar handling. Siden han ikke fikk noe svar og det ikke kom noen reaksjon fra kontoret hennes, mistet han tilliten til påtalemyndigheten. Allerede da var han redd for hans egen sikkerhet, så han bestemte seg for å trekke seg fordi den institusjonen han jobbet i ikke lenger representerte en kamp mot kriminalitet. Det samme vitnet forklarte at det var helt klart for ham at Jenan ble drept så vel som måten han ble drept på.

Nermin Šehović var leder for ad hoc-gruppen som ble dannet i 2016, på forespørsel fra sikkerhetskommisjonen for kantonforsamlingen i Sarajevo, og hvis mål var å avgjøre om det var uregelmessigheter i handlingene til KSs politi, under etterforskningen av Dženan Memićs død. Han først nevner avviket mellom tidspunktet for angrep til Dženan Memić 8. februar 2016, som umiddelbart var mistenkelig. På grunn av uregelmessigheter ble det innledet disiplinærsak mot polititjenestemenn i KS. Ingen ble disiplinert fordi alle saker ble avvist på grunn av foreldelse.

Tidligere politikommisær Mevludin Halilović var ifølge regelboken ansvarlig for den interne organisasjonen av politiadministrasjonen i 2016 og den direkte overordnede for sjefen for trafikketterforskningsavdelingen, Dupovac Hasan. Alle dokumenter i nevnte periode knyttet til saken ble signert av Halilović. Halilovićs inaktivitet, mangel på interesse og utidige handlinger førte til en rekke uregelmessigheter gjort av hans underordnede politifolk. Han viste om disse gjennom Ad Hoc Report uten å ta noen tiltak mot dem. Han ventet bevist på at de blir foreldet. Han er i dag lederen til Ilidža politiavdeling. Regjeringen i kantonen Sarajevo fjernet Mevludin Halilović fra stillingen som politikommisær, og han ble fratatt rangen som generalinspektør (Vlada KS 2019)

b) Banja Luka

Lederen for Direktoratet for organisert kriminalitet, Darko Ilić, anklaget David Dragičević for å ha ranet et hus natten da han forsvant. Gjenstander som ble funnet i Davids jakkelommen mener ham er et bevis på dette. Det er uklart hvordan han kunne ha visst hvilke gjenstander som manglet fra huset, da ransetterforskningen aldri ble gjennomført. Etterforskningsansvarlige inspektører opplyste at åstedet, det vil si det omstridte huset og

bevisene for det påståtte ranet, var forurenset fordi eieren av huset var innom flere ganger. Darko Ilić, som var leder for Direktoratet for organisert kriminalitet ble kort tid etter rådgiver for minister Lukač.

RS innenriksminister Dragan Lukač og politisjef Darko Čulum kunngjør obduksjonsrapporten av David Dragičevićs kropp. Institutt for rettsmedisin fant tilstedeværelsen av stoffet LSD i blodet til David Dragičević. Dette instituttet er ikke utstyrt for denne typen funn, med tanke på at det ikke finnes noe toksikologisk laboratorium i RS eller i selve Banja Luka som kan fastslå eksistensen av medikamenter gjennom blod, og kunne ikke fastslå tilstedeværelsen av dette stoffet. Det uavhengige instituttet i Østerrike så vel som det i Kroatia har benektet tilstedeværelsen av narkotika de siste 6 månedene.

Darko Čulum er i dag direktør for Statens etterforsknings og beskyttelses birå (State Investigation and Protection Agency –SIPA). TI BiH minner og offentligheten om at Darko Čulum var sjef for RS-politiet i en tid da denne institusjonen sto overfor alvorlige anklager om brudd på grunnleggende menneskerettigheter. Innbyggerne i Banja Luka rapporterte tilfeller av trakassering i politiets lokaler, bruk av overdreven makt og uprofesjonell oppførsel fra flere politifolk (TI 2020).

Lederen for Direktoratet for organisert kriminalitet, Darko Ilić, ledet etterforskningen den første måneden. Etterforskningen ble senere overtatt av Siniša Kostrešević, som tar grep på videoovervåkingsopptak som kan si noe om Davids bevegelser natt til 18. mars-forsvinningen. Problemet var at opptakene fra overvåkningskameraene oppbevares i maksimalt én måned. Den 27. april, dagen Kostrešević sendte en henvendelse til å ta opptakene, var de allerede slettet. Hvorvidt avgjørelsen ble tatt på grunn av grov uaktsomhet eller forsettlig fortielse, gjenstår å bevise i etterforskningen.

Bilder som kriminalteknikere har tatt etter oppdagelsen av Davids kropp avslører motstridende detaljer. Beltet på buksene hans på noen bilder er stramt og skittent på grunn av stedet hvor han ble funnet. På den andre er beltet løst og rent, noe som er slående sammenlignet med andre klær David hadde på seg. Dette vil senere vise seg viktig fordi Davids undertøy forsvant under etterforskningen.

Det er også uklar hvorfor polititeam fra en annen jurisdiksjon først kom til stedet selv om liket ble funnet under jurisdiksjonen til Banja Luka politi.

Rettsaken mot kriminelle teknikere fra Banja Luka politiadministrasjonen Mikica Marijanac og Zoran Bosnjak, som er siktet for å kaste bevis i Dragičević-saken, bør starte for grunnretten i Banja Luka (Radio free Europe 2021). Da krimteknikeren kom inn i obduksjonsrommet, lå liket av den drepte unge mannen på bordet, og ting lå ved siden av.

Gjenstandene tas med til RS MUPs lokaler uten påtalemyndighetens pålegg. Hvem som helst kunne gå inn i rommet for å tørke ting, fordi alle viste hvor nøkkelen var. Kriminalinspektør Siniša Kojdić, som beordret til Marjanac og Bošnjak, uttalte som vitne at han ikke visste hvordan Davids undertøy forsvant fra bevisene. Kojdić tidligere opplyste at han ba dem gjøre det, men hevder nå at han ikke husker det (Beta 2021).

RS innenriksdepartementet har inngitt en straffeklage mot patolog Željko Karan, som utførte en obduksjon av liket av den unge mannen som døde, David Dragičević, for å ha misbrukt sin stilling (N1 Sarajevo 2018).

3.3 Politiske eliter

a) Sarajevo

1 Muris Memić kunngjør at det vil bli gjennomført en spesiell etterforskning mot Sebija Izetbegović, direktør for det kliniske senteret, som er kona til presidenten for det største bosniske partiet, SDA. Hun er også høyt rangert funksjonær SDA. Memić vil vite hva Klinisk senter gjorde under Dženans innleggelse og om Alisas hukommelsestap (Šunjić 2021). Izetbegović er veldig omtalt fordi hun klarte ikke finne bevis for hennes medisinske utdanning, altså et vitnemål. Mistanken oppsto på det tidspunktet da Izetbegović ble direktør for KCUS, hvoretter et stort antall leger forlot senteret. På bare én dag forlot 13 anestesileger senteret, og i løpet av en periode på 32 måneder slutter én lege hver 9. dag. Det største antallet leger som forlot jobbene sine ved KCUS siterte mobbingen av generaldirektøren, men også en håndfull lojale mennesker samlet seg rundt henne. En av de legene som vitnet at Alisa ikke hadde amnesi fikk sparken fra senteret. Han utalte den gangen at «hun må stoppes» (Kurt 2022).

Alija Budnjo er medlem av SDA's hovedstyre og eier av hotellkomplekset i Ilidža, inkludert "Kristal". Videoopptakene som var avgjørende for å belyse drapet på Dženan Memić ble slettet. Budnjos leilighet og hotell ble ransaket fordi han som ansvarlig person hadde videoovervåking under kontroll.

Muamer Ožegović, som jobbet i resepsjonen på det tidspunktet, ble anklaget for å ha slettet overvåkingsopptak fra Kristal Hotel. Hotel Kristal ligger på etappen av veien forbi Dženan og Alisa. Ekspertvitne Irhad Kos bekreftet at opptakene kun kunne ha forsvunnet gjennom menneskelig inngripen. Ekspertvitne Mladen Stupar sa at hans konklusjon om at

videoovervåkingsopptakene (Fokus 2022). To inspektører som så opptakene før de ble slettet, sa at opptakene viste et kjøretøy og noen mennesker rundt det (Fokus 2022).

b) Banja Luka

Tanja Topić, en politisk analytiker, sier at valget av direktøren for Republika Srpska-politiet var under politisk innflytelse, samt valget til alle viktige stillinger som burde avpolitiseres, men som ikke ble det. Hun sier at det er et stort problem at lederen av politiet i RS er en politisk person. Dragan Lukač er i tillegg en SNSD funksjonær, en mann som sitter i partiets høyeste organer. Han ikke være fri fra partilidenskaper og representere og beskytte alle innbyggere i enhetene, uavhengig av deres partitilhørighet. Denne politiske tilhørigheten preger og bestemmer hans oppførsel. Dermed er det lite sannsynlig at den nye politidirektøren ble valgt inn som en fagperson som fikk i oppgave å opptre etter profesjonens regler (Topic i BIRN BiH). det ville være viktig om en mann kom til å lede politiet som vil gjøre alt for å gjenopprette tilliten som innbyggerne har mistet til politiet, noe som spesielt ble uttrykt gjennom handlingene og straffen til medlemmer av gruppen "Justice for David" (Kovacevic 2020).

Daværende president i RS og presidenten for det største serbiske partiet SNSD, Milorad Dodik, engasjerte seg også i saken. Han sier at i en uformell samtale med Davids onkel fikk han informasjon om at David brukte LSD. David Dragičević har ingen onkel og det er uklart hvorfor Dodik engasjerte seg personlig.

3.4. Diskusjon

BiH påtalemyndighet, som nå har jurisdiksjon over sakene til Dženan Memić og David Dragičević, har rystet flere skandaler de siste årene. President for VSTV, Milan Tegeltija, ble anklaget for korrupsjon. Etter Tegeltija, det var også Gordana Tadic som ble oppsagt fra presidents funksjon. FBiHs statsminister ble anklaget for å ha misbrukt ca 5 millioner euro ved å illegalt kjøpe ubrukbare respiratører midt i pandemien, som fororsaket mange dødsfall.

Samtidig ble det også holdt flere møter med hensyn til å forbedre rettsvesenet.

Et møte med representanter for VSTV BiH og den norske rettsadministrasjonen, ble holdt i november 2021. VSTV BiH gjennomfører med støtte fra Norges regjering prosjektet «Improving the quality of justice». VSTV uttrykte åpenhet og vilje til å gjennomføre reformer som vil forbedre arbeidet til BiHs rettsinstitusjoner. Å bygge et bedre og mer effektivt

rettsvesen i BiH har vært i fokus for samarbeidet mellom Norge og VSTV BiH i årevis (Federalna.ba)

I desember holdt VSTV et møte med representanter for viktige rettsinstanser i BiH og det juridiske miljøet i BiH for å diskutere utfordringene rettsvesenet står overfor. Målet med fellesmøtene er å etablere mekanismer og arbeidsmåter som fører til mer effektiv behandling av organisert kriminalitet og korrupsjonssaker i landet, med vekt på funnene i rapporten fra eksperter om rettsstaten i BiH (Priebis-rapporten) og OSSE-rapport. Det ble påpekt at innbyggerne forventer bedre behandling av saker om organisert kriminalitet og korrupsjon, og det er i alle rettsinstitusjoners interesse. Møtet ble arrangert innenfor prosjektet «Bygge et effektivt rettsvesen i borgernes tjeneste», som er finansiert av EU (Patria 2021).

Kregar (1999) ser på rettsvesenet som en organisasjon, og mener at enhver organisasjon er utsatt for korrupsjon. Grunnen til at korrupsjon avsløres er ikke fordi det blir synlig, men fordi det blir stadig farligere. Korrupsjon eksisterer som en uunngåelig konsekvens av de faglige og moralske ufullkommenhetene til mennesker som har makt til å bestemme over andre. Korrupsjonshandlingen foregår som regel i stor hemmelighet der alle klare over de negative konsekvensene dersom de avsløres. å ignorere korrupsjon i rettsvesenet ville være feil. (Kregar 1999)

Det finnes modeller for korruperte hendelser. Å prøve å identifisere disse modellene er en måte å finne korrupsjonsfaktorer, årsaker og forhold som påvirker utbredelsen av korrupsjon. Den vanligste modellen for korrupsjon i rettsvesenet er å bestikke en dommer eller aktor gjennom en mellommann med hensikt til å forsinke saksbehandlingen eller få en ulovlig avgjørelse (Memić H. 2014).

Enda farligere er modellen for institusjonell korrupsjon, når politiske maktpersoner påvirker rettsvesenets arbeid, gir instruksjoner om hvordan prosedyren skal gjennomføres, eller hvilken beslutning som skal tas. En annen modell er når lederne av disse institusjonene bevisst instruerer en dommer eller aktor om å gjøre en sak på bestemt måte. Indikatorer som indikerer mulig korrupsjon av påtalemyndigheten: Hovedanklageren tildeler også en bestemt sak til en aktor som ikke er i stand til å gjøre det. Som konsekvens av dette trekkes saken ut. Samtidig vil aktors lydighet gjenspeiles i rettshierarkiet eller forfremmelse (Memić H. 2014). Jeg har valgt å sette en parallel med saken til Dženan Memić, hvor hovedaktøren gir saken til aktøren som ikke løser den. Han insisterer på en klasifisering av saken selv om den ble avist av domeren tre ganger. Det er også interessant at han husker veldig lite fra saken han hadde ansvar for. Ikke nok

med det, aktøren slutter midt i saken og begynner å jobbe som advokat i stedet. Hovedaktøren i David Dragičević saken insisterte også på klasifisering som viste seg feil.

Noen ganger reagerer ikke påtalemyndighetene på korrespondanse selv etter nødsituasjoner, de iverksetter ikke nødvendige tiltak og handlinger og de samarbeider ikke med politiet (Memić H. 2014). En av de vitnene som måtte søke om beskyttelse sendte hovedaktøren viktige bevis om at det skjer noe ulovlig i saken. Han ble bedt av sin overordnede om å skjule en del bevis og korigere informasjon i saken. Hovedaktøren svarte aldri og det ble heller ingen sak av dette. Aktøren til Memić saken sa også at han, ved flere anledninger, signerte noe retroaktivt, når ting allerede har blitt gjort.

Saker forblir derfor uavklart i lang tid. Påtalemyndigheter kan i visse saker ha en tendens til å anklage for mildere kvalifikasjoner, dvs. for mindre forbrytelser i situasjoner der dette ikke er tilfelle (Memić H. 2014). Aktøren i Memić saken var kategorisk at det var en bilulykke, selv om mange ting pekte mot grovere kvalifikasjoner. Skadene som ble påført, vitner som sa det ikke var noen bil på stedet, eksperter som ga forklaring pekte mot drap. Også i Dragičević saken insisterte aktøren at det var en ulykke, selv om ekspertene påviste at skadene på hans kropp ble dannet før han døde.

Enkelte saker under straffesaksbehandling kan være gjenstand for korrupsjon selv før de når retten. Dette vil for eksempel skje dersom politiet endrer bevisene som skulle underbygge domfellelsen, eller hvis aktor ikke legger de samme kriteriene til grunn for alle bevisene politiet samler inn. (Kregar, 1999 referert i Beljan 2017, 17). I begge sakene viktige bevis, som videooptakkene som kunne peke på hva som skjedde da de to mennene ble angrepet, ble slettet. Andre bevis ble plantet, som billak på stedet hvor Dženan ble funnet og saker fra et ranet hus i David sine lommer.

I sakene til Dženan Memić og David Dragičević har vi sett disse indikatorene både hos påtalemyndigheter og hos politiet i begge enheter, FBiH og RS. Det er ingen forskjell mellom måten institusjonene behandlet disse sakene. Etterforskning for drapene har enda ikke begynt, men mange mener at etterforskning om etterforskning skal lede til de som har begått disse drapene.

Sakene til Dženan Memić og David Dragičević har overskredet grensene for enheter og etnisiteter, mobilisert massene, som ellers passivt observerer negative trender i samfunnet og sjelden reagerer.

Det som skiller disse sakene, er bare ofrenes etnisitet samt stedet der drapene fant sted. Den ene er en bosniak fra FBiH og den andre en serber fra RS. Men i disse tilfellene så vi ikke at deres enheter så vel som de etno-politiske elitene som styrer disse enhetene ikke beskyttet

disse unge mennene. Politiske eliter liker ofte å påpeke at de må forsvare folkets nasjonale interesser. I denne forskningen fant jeg ikke en uttalelse fra noen av politikerne som sier hva denne nasjonale interessen egentlig er. Uansett bør det være retten til liv. Men i disse tilfellene ser vi at dette ikke er tilfelle. I begge enheter skapes illusjonen av fare bevisst av den andre.

Den samme regjeringen sitter ved makten i Sarajevo og Banja Luka. Sakene til Memić og Dragičević, er et eksempel på at dette er nøyaktig den samme regjeringen. Og at systemet er veldig effektivt når det kommer til å være i tjeneste for myndighetene, fordi det systemet ble bygget for dem. Den ble opprettet for å tjene interessene til politiske eliter (Hadžović 2022).

Hadžović (2022) tror at noen fra toppen av politikken i Sarajevo sto bak drapet på Dženan Memić. Han resonerer med at de ble ansatt et komplett system for å dekke over drapet. Dette ble fulgt av et forsøk på å diskreditere Memić-familien, av strukturer nær SDA (Hadžović 2022). Etter et par år skjedde Dragičević-saken. Noen dager etter at David forsvant, dukker kroppen hans opp i elven, full av skader. Politiministeren i RS og regimets tjenere, i form av visse eksperter, arrangerer en pressekonferanse der de informerer om at døden er en ulykke. Underveis svartet de ham for å være en mobber, en narkoman og tyv. «*Disse regimene, tilsynelatende forskjellige, men i hovedsak de samme, som vi se, dreper*». (Hadžović 2022).

Hvordan skal man da forklare det faktum at en gruppe med stort bosnisk flertall med bosniaker ble anklaget for å dekke over drapet på Dženan. Det hjalp ikke familien til Dženan å finne ut sanheten. Tvert imot, den uprofesjonelle anklagelse av kantons aktører som var bosniaker, ble avvist av en dommer som ikke er bosniak. Problemet med rettsvesenet er kompromitterte aktører og politi som blir belønnet med forfremmelse (Avdić 2020).

Bare serbere håndterte saken til David Dragičević i RS. Det er serbere som er anklaget eller mistenkt for å dekke over Davids drap, for å plante falske bevis og gi falskt vitnesbyrd.

Hadzovic tviler ikke at enkelte medlemmer av MUP, ledet av Darko Ilić, som var leder for Direktoratet for organisert kriminalitet og nå er rådgiver for minister Lukač, er svært involvert i hele saken. Så løsningen på drapet på David Dragičević ville starte et stort snøskred i RS politi institusjoner. Hvis ingen fra politiet var involvert, så hadde saken blitt løst. Hvis saken løses, vil mange ting i RS bli forandret (Hadžović 2022).

Det er tydelig at dette er en tildekking med det formål å dekke over mektige mennesker. Forfølgelsen av foreldre og aktivister som støtter dem, kommer utelukkende fra de to største partiene. Den ene fra RS og den andre fra FBiH. Vedvarende tildekking ville ikke skje vedvarende på grunn av noen som ikke har mye makt og så mange mennesker ville ikke være involvert i hele prosessen.

Spørsmålet er om personalet som jobber i rettsvesenet og rettshåndhevende organer virkelig er så uvitende og uprofesjonelle, eller om det store flertallet av disse menneskene er villige til å misbruke stillingen sin til noen fordel. I begge tilfeller er staten ansvarlig for ikke å hindre menneskerettighetsbrudd.

Korrupsjon i rettsvesenet er dessverre en realitet som undergraver direkte rettsstaten og rettsvesenets evne til å garantere beskyttelse av menneskerettighetene, uansett hvor hardt den politiske eliten prøver å fremstille det som en illusjon (Memić H. 2014).

Mangelfullt ansettelsessystem, preget av høy grad av selvstendig beslutningstaking fra ledernes side, kan resultere i å gi takknemlige og lydige ansatte, åpner et stort rom for negative fenomener i rettsvesenet (Obrdalj 2016).

I en evaluering «Preventing Corruption among Members of Parliament, Judges and Prosecutors» advarer GRECO om at det ikke er noen mekanismer i VSTV-loven for å garantere rettsvesenets uavhengighet og upartiskhet, og at det er en generell oppfatning av høy politisering av rettsvesenet grunner: (1) medlemmer av rettsvesenet har nære bånd til politikere, og (2) etterforskning og saker som er utsatt for offentligheten eksisterer ikke eller åpnes og lukkes avhengig av politiske motiver (Vokić og Kurtović 2021)

Når man har bevis på at en politiker er involvert i noen korrupsjonsskandaler, sjansene for at han blir tiltalt for det, er praktisk talt ingen. Fordi de aller fleste som jobber i BiH. institusjoner utfører kun ordre (Hdzovic 2022). Det er et system som beskytter de mektige som kontrollerer arbeidet til rettsvesenet (Slobodna Bosna 2021).

Muriz Memić er så en gang at det er ydmykende at han kjempet for landet, og deretter å måtte protestere for å søke rettferdighet. Enkeltpersoner har tatt posisjoner og tror de er urørlige. De snakker om krigen og de liker ikke at Davor og ham slår dem sammen og er redde for det. Nå ser folk at det har blitt manipulert og at krig bare har kommet krigsprofitører til gode. Han synes at Davors og hans kamp er den eneste sanne patriotismen. De ønsker at dette landet skal gå videre (Šunjić 2021).

Davor Dragičević hevder at myndighetene i RS ikke etterforsket drapet på sønnen hans i samsvar med loven og deres fullmakter, men gjennomfører sin egen etterforskning, med sikte på å beskytte gjerningsmennene til drapet. Han er i besittelse av dokumenter som kan løse saken om drapet på David Dragičević, og han håper bare at hederlige og ærlige mennesker får dem. Ifølge ham vil en løsning av disse to sakene gjenopprette tilliten til institusjonene. Og institusjoner og rettsstaten er speilet til én stat. bortsett fra personlig sannhet og rettferdighet, ville de sende budskapet om at Bosnia-Hercegovina er en funksjonell stat (Radiosarajevo.ba 2019).

Han er skuffet over måten mediene han kaller de regjerende mediene har dekket saken om sønnens forsvinning og drap. Han tilskriver dem at han, familien hans og de som støttet dem, ble målrettet. Han bemerker at det føres hundre og femti søksmål mot innbyggerne i Republika Srpska som sammen med familien til David Dragičević krevde en rettferdig og profesjonell etterforskning av Davids drap. De fredelige protestene til innbyggerne ble avbrutt med makt med påskudd av at protestene var politiske og at deres mål var å styrte RS. det er på høy tid at innbyggerne alle sammen viser styrke, uavhengig av nasjonalitet, og at alle er like for loven (Radiosarajevo.ba 2019).

På den annen side kommer støtte til foreldre fra alle sider av BiH og krysser grensene til enhetene. Familiene til den drepte Dženan og David er en stor støtte for hverandre. I dette tilfellet er de bare foreldre, søsken som har mistet sine kjære. Enhetene betyr ingenting for dem, og hovedinteressen er å finne morderne. Institusjonene som skulle gi dem denne rettigheten strøk på samme måte på eksamen. Selv om det er i forskjellige enheter, er essensen av disse retningslinjene den samme.

Nasjonale partier har systematisk hindret rettsvesenets arbeid for å unngå å etablere eget ansvar for en rekke korruperte aktiviteter. De viktigste sosiale og juridiske verdiene og forutsetningen for etableringen av en demokratisk rettsorden er beskyttelse av menneskerettigheter til enhver uten unntak, og dette passer ikke de nasjonale partiene. Derfor bør først og fremst påtalemyndigheter sanksjoneres, fordi de forsøkte å dekke over de tilsynelatende drapene på Dženan Memić og David Dragičević. Alle indikatorer viser at rettsvesenet vårt er fullstendig ineffektivt når det gjelder høy og middels intensitet korrupsjon, og resultatet er spredning av korrupsjon. (Feraget i Dnevno.ba 2022).

Etter Feragets mening leder den vellykkede avslutningen av Memić og Dragičević-sakene BiH-samfunnet i en helt annen retning, mot en bedring fra korrupsjonen som eksisterer i politiet og påtalemyndigheten (Feraget i Dnevni avaz 2022),

Innflytelsen på påtalemyndigheter begynner med hovedaktøren som skaper lydige nybegynnere villige til å sikre seg en godposisjon i systemet. Den andre innflytelsen kommer fra det internasjonale faktorer, bygging av rettsystemet hadde stor innflytelse det internasjonale rettseksperter. Den tredje type innflytelse kommer fra politiske partier, spesielt de som regjerer. De fleste politiske eliter har kontroll over bestemte medier som de bruker som de vil (Dautbegović i Dedić 2021).

I Sakene til Memić og Dragičević kan man kjenne igjen mange av disse innflytelsene. Uanset hvordan de ender, er det tviltsomt at de skal være med på å forandre systemet. De kan

koste noen aktører eller dommere karrierer men systemet krever forandring i institusjoner (Dautbegović i Dedić 2021).

Korrupsjon er et patologisk fenomen, der den regjerende politiske klassen setter personlig interesse over interessen til det politiske fellesskapet. I stedet for at de representerer hele det politiske fellesskapets interesser, de foretrekker personlige eller gruppeinteresser. Det anses ikke bare som moralsk skadelig, men en av årsakene til statens ineffektivitet. Korrupsjon er derfor atferd som er et avvik fra normal utførelse eller brudd på normer av offentlig plikt for personlige eller gruppens fordeler (Kregar 1997).

Feraget påpekerat disse to sakene ikke representerer en tilfeldighet eller en kombinasjon av omstendigheter, men en intensjon om å dekke over systemet med åpenbare drap. For ham er Dženan og David tvillingbrødre etter tragedie. For ham som advokat, men også som menneske, vil det aldri være klarthvordan påtalemyndigheter, politifolk og leger (rettsekspert) kunne ha forrådt sine profesjoner. Det kan bare forklares som fulstendig tap av moralske prinsipper i et etterkrigssamfunn. I disse sakene har noen svært mektige stoppet iverksettingen av effektive undersøkelser, altså undersøkelser som som regel fører alle ansvarlige til retten. I disse to sakene handlet påtalemyndigheten og autoriserte tjenestemenn i direkte strid med det som var lovpålagt (Feraget i Dedić 2021). Jeg er enig med Feraget i at likheten mellom disse to tilfellene ikke er tilfeldig. Tilsynelatende ble de samme metodene for å hindre etterforskningen brukt. Det er tydelig at unnlattelsene ble gjort bevisst og systematisk og på samme måte. Pyramiden med å dekke til og plante falske bevis kommer sannsynligvis fra toppen av rettsvesenet, men involverer også de laveste instanser av regjeringen. Fra personene som ble funnet på stedet, krimteknikerne som har ansvaret for bevisføringen, sjefene for politiorganer og påtalemyndigheten til hovedaktørene. Hvor høyt pyramiden når på dette tidspunktet er ennå ikke klart.

Seks år siden drapet på Dženan Memić og fire år siden drapet på David Dragičević har gått. Det var lang tid å holde på hemmeligheter, å skjule bevis og de ansvarlige. Det store spørsmålet er hvorfor gjøres alt dette? Hvorfor risikerer myndighetene på alle nivåer og enhetene jobben og omdømmet sitt? Eller for hvem? Vil etterforskningen på statlig nivå være mer vellykket? Familien til de drepte unge mennene håper det vil. De tror på den felles domstolen i BiH. De er skuffet over enhetsmyndighetene og de anser dem som korrupte.

Det er mange faktorer som kunne svar på spørsmålet om årsakene til denne korrupsjonen. Er selve statens struktur og fragmenteringen av rettsvesenet årsaken? Mange forfattere sitert i denne oppgaven vil være enige om at det er det, men at det er ikke den eneste.

Andre vil nevne den store rollen til VSTV har i rettsvesenet, valget av medlemmene og forholdet mellom dem som en av risikoene for korrupsjon. Ikanovic argumenterer at selve sammensetning av VSTV, som inkluderer dommere, påtalemyndigheter og advokater, er det svakeste punktet i systemet. Måten de velge medlemmer på medfører størst risiko for korruperte handlinger fra alle involverte. Det må snart gis en klar standpunkt for regler og prosedyrer for valg av medlemmer. Rådet bør deles inn i dømmende og påtalemyndighet, fordi det er upassende for påtalemyndighetene å velge dommere og omvendt. Dette er ting som dypt undergraver integriteten til institusjonen som utnevner og utnevner dommere og påtalemyndigheter, deres personlige integritet og offentlig tillit. På den annen side åpner den døren for alle former for korrupsjon,. Når det gjelder sammensetningen av rådet, bør dets medlemmer fremfor alt være dommere i de høyeste rettsinstanser som ikke er tyngt med karriereutvikling. Deres erfaring alene, sammen med andre profesjonelle og høye moralske egenskaper, ville garantere for lovlighet og rettferdighet. Så langt har det vært favorisering av enkelte kandidater, valg av inkompetente, men lydige og lojale. Medlemskap i rådet og i stillingen som ledere i rettsvesenet må begrenses til en periode på fire år og unngå at og mer transparent, for å unngå lobbyvirksomhet og ulike typer. Det er etablert en kobling mellom de "evige" presidentene for domstolene og de "evige" hovedanklagerne, som medlemmene av rådet gir et nytt mandat til i rådet. Hva er det annet enn korrupsjon på høyeste nivå, som sprer seg fra kroppen som skal utrydde og forhindre det (Ikanović, 2019). Presidenten for VSTV var en person som etter å ha vært involvert i en rekke korruperte handlinger, måtte gå av, og umiddelbart havnet i Milorad Dodiks kabinett som rådgiver, i stedet for å bli tiltalt for korrupsjon. Den personen valgte dommere og påtalemyndigheter i dette landet. Hva slags dommere og påtalemyndigheter valgte han (Hadžović 2022)?

Konklusjon

Ut ifra min sammenligning og analyse av sakene om drapene på Dženan Memić, som fant sted i Sarajevo, i FBiH, og David Dragičević, som fant sted i Banja Luka, i RS, jeg kan se at det er utrolig mange viktige detaljer som er nesten identiske. Ofrene i disse sakene er unge studenter i begynnelsen av tjueårene, ekstremt talentfulle og hardtarbeidende, uten noen kriminell fortid og som ble brutalt myrdet. I ethvert normalt samfunn, spesielt et demokratisk et hvor rettsstaten er representert, vil disse sakene ha prioritet. Dženan ønsket å bli advokat og bidra til et rettferdig samfunn. David var en IT-ekspert, han kunne bidra med mye til samfunnet sitt. Imidlertid ble livene til disse unge menneskene på tragisk vis tatt. For å gjøre vondt verre, myndighetene har ikke vist at de mener at disse unge mennene og deres familier fortjener sannheten. I tillegg til tragedien som skjedde med dem, må familien rette opp urettferdighet selv. De må finne og grave etter bevis, be vitner om å komme fram, engasjere egne forskere for å finne sannheten. Fedrene, som kjempet mot hverandre i hver sin enhet under krigen, fikk ingen hjelp fra sine enheter. På egenhånd, ved hjelp av en felles advokat, må de kjempe mot et system som ikke er i deres favør. Den eneste støtten de har, er støtte fra folk over hele landet, som overskrider grensene til enhetene og etniske splittelser som er kunstig skapt i dette landet.

Først begynte korrupsjon i påtalemyndigheten. Man snakket stille om mangelfulle etterforskninger og deretter mer og mer høylytt. I dag er det klart at dette er drapene det er snakk om, og måtene de manipulerte med bevis kommer frem i lyset. At dette er en systemisk og bevist manipulering er tydelig av flere grunner. Handlingens kvalifikasjon endret seg flere ganger i begge tilfeller. Hovedaktørene som behandlet saken forsøkte å klassifisere begge handlingene som mye mildere enn de egentlig var. De hjulpet av politistyrkene, som beordret sine underordnede til å plante falske bevis og skjule de virkelige. I begge tilfellene ble kommisjoner satt sammen for å overvåke og identifisere uregelmessigheter i etterforskningene, men de ansvarlige ble ikke straffet. De ventet med etterforskning for å gjøre sakene foreldet slik at det ikke ble reist disiplinærsak mot de mistenkte.

Disse sakene avslører at rettsvesenet faktisk er påvirket av politiske eliter. I hvilken grad politikk har innvirkning på rettsvesenets arbeid er tema for en annen oppgave. Det som er klart er at ingenting er atskilt fra politikk i BiH. Nasjonale partier og deres støttespiller har ubegrenset makt. Det er åpenbart ikke i deres interesse å løse disse to drapene, for hvis de ønsket det, ville begge allerede vært oppklart. Disse nasjonalpolitiske elitene er absolutte herrer over deres enheter. Korrupsjon har fanget alle institusjonene som for tiden fungerer i deres interesse. Uansett hvilken enhet det er, er systemet nøyaktig det samme. Det er ingen forskjell mellom enhetene. Institusjoner som jobber i interessen til kun én interessegruppe, og i dette tilfellet den politiske eliten, kan ikke beskytte menneskerettighetene til alle borgere. Det har verken kapasitet eller tillatelse fra regjeringspartiet til det. Med bakgrunn av dette vil jeg konkludere at rettsvesenets institusjoner i både FbiH og RS er påvirket av korrupsjon og følgelig svekker rettstaten.

Det ser ut til at rettferdigheten i dette landet må vente lenge. Ikke bare for å løse disse to drapene, men for mange andre. Sejdic/Finci-dommen for menneskerettighetsbrudd har ventet på implementering siden 2009. En stat som diskriminerer på grunnlag av opprinnelse, nasjonalitet og religion kan ikke kalles lovlig eller demokratisk.

Literaturliste

- Aladžić, Milanko. 2017. "Korupcija u svjetlu tranzicijskih I demokratskih procesa." *PRIMUS-GLOBAL 2*: 118-129 <https://doisrpska.nub.rs/index.php/primus/issue/view/298>
- Ambarkov, Nikola. 2020. "Bosnia and Herzegovina 25 Years After Dayton- Between Classical Lijphart's Consociation and His Newly Introduced Term for Consensual Democracy." *The Euro-atlantic Values in the Balkan Countries*. Ohrid/Skopje: University of "St. Kliment Ohridski" Bitola; Faculty of Security- Skopje. 109-127 <http://eprints.uklo.edu.mk/6123/1/Book-Zbornik-Ohrid-2020-Volume-I.pdf#page=142>
- Antikorupcija. 2021. «Potrebno je izvršiti društvenu izolaciju korumpirane elite» «Det er nødvendig å gjennomføre den korrupte elitens sosiale isolasjon» 01. 11. 2021. <https://antikorupcija.info/ehomedjunarodne-konferencije-o-korupciji-u-banjaluci-potrebno-je-izvršiti-drustvenu-izolaciju-korumpirane-elite/>
- Aščić, Miralem. 2022. «Zaštićeni svjedoci vode do ubica Dženana Memića, ko ima razloga da strahuje od novih hapšenja!?» «Beskyttede vitner fører til morderne til Dženan Memić, hvem har grunn til å frykte nye arrestasjoner!?» *Dnevni avaz*, 29. mai, 2022. ["Avaz" otkriva nove detalje: Zaštićeni svjedoci vode do ubica Dženana Memića, ko ima razloga da strahuje od novih hapšenja!?](https://www.dnevniavaz.ba/2022/05/29/zašticeni-svjedoci-vode-do-ubica-dzenana-memic-a-ko-ima-razloga-da-strahuje-od-novih-hapšenja/)
- Aščić, M. 2022. «Panika zbog istrage o ubistvu Dženana Memića: Pokušava se sve zaustaviti kako se ne bi došlo do vrha piramide.» «Panikk over etterforskningen av drapet på Dženan Memić: Det gjøres forsøk på å stoppe alt for ikke å nå toppen av pyramiden.» *Dnevni avaz*, 20. april, 2022. [Panika zbog istrage o ubistvu Dženana Memića: Pokušava se sve zaustaviti kako se ne bi došlo do vrha piramide \(avaz.ba\)](https://www.dnevniavaz.ba/2022/04/20/panika-zbog-istrage-o-ubistvu-dzenana-memic-a-pokusava-se-sve-zaustaviti-kako-se-ne-bi-doslo-do-vrha-piramide-avaz.ba)
- Avdić, Senad. 2020. «Bakirova nacionalistička percepcija Tegeltije» «Bakir sin nasjonalistiske persepsjon av Tegeltija» *Slobodna Bosna*, 27. januar, 2020. [BAKIROVA NACIONALISTIČKA PERCEPCIJA TEGELTIJE: Je li familiji Memić pomoglo to što su se ubistvom njihovog Dženana bavili tužitelji Bošnjaci; Ne fali \(u\)pravosuđu Bošnjak, nego svima fali pravde i zakona! | Slobodna Bosna \(slobodna-bosna.ba\)](https://www.slobodnabosna.ba/2020/01/27/bakirova-nacionalisticka-percepcija-tegeltije-je-li-familiji-memic-pomoglo-to-s-to-su-se-ubistvom-njihovog-dzenana-bavili-tuzitelji-bošnjaci-ne-fali-u-pravosuđu-bošnjak-nego-svima-fali-pravde-i-zakona-slobodna-bosna)

- Bacio-Terracino, Julio. 2010. "Linking Corruption and Human Rights." *International Law in a Time of Change* 104: 243-246. <https://doi.org/10.5305/procannmeetasil.104.0243>
- Beljan, Sanda. 2017. «Korupcija i pravosuđe: prijetnja konceptu pravne države» «Korrupsjon og rettsvesenet: en trussel mot rettsstats prinsippet.» Masterthesis, University of Zagreb, Department of Croatian Studies. <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:111:485093>
- Belloni, Robert & Francesco Strazzari. 2014. "Corruption in Post-conflict Bosnia- Herzegovina and Kosovo: A Deal Among Friends." *Third World Quarterly* 35 (5): 855-871. <https://doi.org/10.1080/01436597.2014.921434>
- Beta, 2021. «Nastavljeno suđenje zbog uništavanja dokaza o ubistvu Davida Dragičevića» «Rettssaken fortsetter på grunn av ødeleggelsen av bevis for drapet på David Dragičević» *Danas*, 17. juni, 2021. [Nastavljeno suđenje zbog uništavanja dokaza o ubistvu Davida Dragičevića - Svet - Dnevni list Danas](https://www.danas.ba/2021/06/17/nastavljeno-sudenje-zbog-uništavanja-dokaza-o-ubistvu-davida-dragičevića/)
- Blagovčanin, Srđan. 2020. «Vladavina kartela.» [«The rule of Cartels»] Transparency International Bosna i Hercegovina. <https://ti-bih.org/wp-content/uploads/2020/06/Vladavina-kartela.pdf>
- Chandler, D.C. 2002. "Anti-corruption strategies and democratization in Bosnia-Herzegovina." *Democratization* 9 (2): 101-120. <http://www.journalsonline.tandf.co.uk/openurl.asp?genre=article&issn=1351-0347&volume=9&issue=2&spage=101>
- Chandler, D.C. 2006. "Building trust in public institutions? good governance and anti-corruption in Bosnia-Herzegovina." *Ethnopolitics* 5 (1): 85-99. <https://doi.org/10.1080/17449050600558272>
- Degirmendžić, Semira. 2022. «Vještaci potvrdili: Nestanak struje nije mogao obrisati snimke videonadzora s Budnjinog hotela» «Ekspertter bekrefter: Strømbrudd kunne ikke slette videoovervåkingsopptak fra Budnjos hotell» Fokus, 12. mai, 2022. [Vještaci potvrdili: Nestanak struje nije mogao obrisati snimke videonadzora s Budnjinog hotela \(fokus.ba\)](https://www.fokus.ba/vjestaci-potvrdili-nestanak-struje-nije-mogao-obrisati-snimke-videonadzora-s-budnjinog-hotela/)
- Degirmendžić, Semira. 2022. «Vještak Kučukalić kategoričan: Kod Alise Mutap isključena je mogućnost totalne amnezije» [«Ekspertvitne Kučukalić kategorisk: Muligheten for total hukommelsestap hos Alisa Mutap er utelukket»] Fokus 19. mai, 2022. [Vještak Kučukalić kategoričan: Kod Alise Mutap isključena je mogućnost totalne amnezije \(fokus.ba\)](https://www.fokus.ba/vjestak-kučukalić-kategoričan-kod-alise-mutap-isključena-je-mogućnost-totalne-amnezije/)
- Degirmendžić, Semira. 2022. «Bivši tužilac Meris Ćato nije sačinio ni zapisnik o saslušanju Alise Mutap-Ramić» [«Tidligere aktor Meris Ćato har ikke registrert avhøret av Alisa Mutap-

- Ramić»] *Fokus* 7. april 2022. [Bivši tužilac Meris Ćato nije sačinio ni zapisnik o saslušanju Alise Mutap-Ramić \(fokus.ba\)](#)
- Degirmendžić, Semira. 2022. «Nermin Šehović svjedočio o propustima u istrazi smrti Dženana Memića» «Nermin Šehović vitnet om utelatelser i etterforskningen av dødsfallet til Dženana Memić» *Fokus*, 31. mars, 2022. [Nermin Šehović svjedočio o propustima u istrazi smrti Dženana Memića \(fokus.ba\)](#)
- Divjak, Boris & Michael Pugh. 2008. "The Political Economy of Corruption in Bosnia and Herzegovina." *Post-conflict Peacebuilding and Corruption* 15 (3):373- 386. <https://doi.org/10.1080/13533310802058927>
- Džananović, Nedžma & Sead Turčalo. 2022. "Rule of Law in Bosnia and Herzegovina – the Transformation of the High Judicial and Prosecutorial Council." *Österreichische Gesellschaft für Europapolitik* Vienna. ÖGfE Policy Brief, 05'2022
- E.T. 2021. «Siguran sam u svoje dijete, znam da Muamer ništa nije kriv» «Jeg stoler på barnet mitt, jeg vet at Muamer ikke er skyldig i noe» *Dnevni avaz*, 16. september, 2021. [Alija Budnjo za "Avaz": Siguran sam u svoje dijete, znam da Muamer ništa nije kriv](#)
- Federalna.ba. 2021. «Nezavisnost pravosuđa u fokusu saradnje VSTV-a i Norveške sudske administracije» «Rettsvesenets uavhengighet i fokus for samarbeidet mellom VSTV og den norske rettsvesenet» *Federalna.ba*, 12. november, 2021. [Nezavisnost pravosuđa u fokusu saradnje VSTV-a i Norveške sudske administracije \(federalna.ba\)](#)
- Garry, John. 2009. «Consociationalism and its critics: Evidence from the historic Northern Ireland Assembly election 2007.» *Electoral Studies* 28 (3): 458-466. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2009.05.004>
- Hadžović, Danijal. 2022. «Isti režim koji je ubio Dženana Memića, ubio je i Davida Dragičevića» «Det samme regimet som drepte Dženana Memić drepte også David Dragičević» *Dnevni avaz*, 6. juni, 2022. [Hadžović: Isti režim koji je ubio Dženana Memića, ubio je i Davida Dragičevića \(avaz.ba\)](#)
- Hemsley, Ralph. 2015. "Human Rights & Corruption, States' Human Rights Obligation to fight Corruption" *Journal of Transnational Legal Issues* 2(1): 1-24 [\(PDF\) Human Rights & Corruption, States' Human Rights Obligation to fight Corruption | Ralph Hemsley - Academia.edu](#)

- Ikanović, Veljko.2020. "Zakonodavni i institucionalni okvir za procesuiranje korupcije u Bosni i Hercegovini." *The Role of Society in the Fight Against Corruption* . Belgrade: Judicial Academy. 77- 90 <http://iup.rs/wp-content/uploads/2021/01/2020-Uloga-dru%C5%A1tva-u-borbi-protiv-korupcije-1.pdf#page=77>
- Kapidžić, Damir. 20. «Subnational Competitive Authoritarianism and Power- sharing in Bosnia and Herzegovina.» *Southeast European and Black Sea Studies*, 20(1):81-101. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14683857.2020.1700880>
- Kazazić, Vesna og Dženeta Omerdić. 2019. «Elementi demokratije u (post)dejtonskoj Bosni i Hercegovini.» [«Elementer av demokrati i (post) Dayton Bosnia og Herzegovina»]DHS 2 (8): 311-328 <http://oaji.net/articles/2020/8977-1602247880.pdf>
- Kiel, Soeren& Anastasiia Kudlenko.2015. "Bosnia nad Herzegovina 20 Years after Dayton: Complexity Born of Paradoxes." *International Peacekeeping* 22(5): 471-489 <https://doi.org/10.1080/13533312.2015.1103651>
- Komšić, Ivo. 2019. «Što je tko potpisao u Daytonu: Prava i obaveze iz Dejtonskog sporazuma. ANALIZIRAJ.BA [ŠTO JE TKO POTPISAO U DAYTONU: Prava i obaveze iz Dejtonskog sporazuma – Analiziraj.ba](https://www.analiziraj.ba/STO-JE-TKO-POTPISAO-U-DAYTONU-Prava-i-obaveze-iz-Dejtonskog-sporazuma-Analiziraj.ba)
- Kovačević, Vladimir. 2020. «Izbor novog direktora entitetske policije zabrinjava aktiviste grupe “Pravda za Davida”.» «Valg av ny enhetspolitidirektør bekymrer Justice for David-aktivister» Detektor, 14. august, 2020. [Izbor novog direktora entitetske policije zabrinjava aktiviste grupe “Pravda za Davida” - Detektor](https://www.detektor.ba/izbor-novog-direktora-entitetske-policije-zabrinjava-aktiviste-grupe-pravda-za-davida-detektor)
- Kregar, Josip.1999. Knjiga o korupciji Bok om korrupsjon https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fwww.pravo.unizg.hr%2Fdownload%2Frepository%2Fknjiga_o_korupciji.doc&wdOrigin=BROWSELINK
- Kurt, Senka. 2022. «Mobing Sebije Izetbegović ne prestaje, nastavljen egzodus doktora s KCUS-a» «Mobbingen av Sebija Izetbegović stopper ikke, utvandringen av leger fra KCUS fortsetter» Interview.ba, 17. februar, 2022. [Mobing Sebije Izetbegović ne prestaje, nastavljen egzodus doktora s KCUS-a - Interview.ba](https://www.interview.ba/mobing-sebije-izetbegovic-ne-prestaje-nastavljen-egzodus-doktora-s-kcus-a-interview.ba)
- L.R. og F.Z. 2018. «Muriz Memić o ubistvu svog sina: Svi znaju ko je ubica, ja neću stati.» «Muriz Memić om drapet på sønnen: Alle vet hvem morderen er, jeg vil ikke stoppe.» *radiosarajevo.ba*, 19. september, 2018. [Intervju /Muriz Memić o ubistvu svog sina: Svi znaju ko je ubica, ja neću stati / Radio Sarajevo](https://www.radiosarajevo.ba/intervju-muriz-memic-o-ubistvu-svog-sina-svi-znaju-ko-je-ubica-ja-ne-cu-stati-radio-sarajevo)

- Lijphart, Arend. 2004. «Constitutional Designs for Divided Societies.» *Journal of Democracy* 15 (3). 96-109. [doi:10.1353/jod.2004.0029](https://doi.org/10.1353/jod.2004.0029).
- Milojević, Milorad. 2021. «David Dragičević» *Radio Slobodna Evropa*, 2021. [David Dragičević \(slobodnaevropa.org\)](https://www.slobodnaevropa.org)
- Miočić, Ivona. 2018. «Fleksibilnost studije slučaja: prednost ili izazov za istraživače» *Fleksibilitet av case studie: en fordel eller utfordring for forskere Ljetopis socijalnog rada*, 25 (2), 2018. <https://doi.org/10.3935/ljsr.v25i2.209>
- N1 Sarajevo. 2018. «Krivična prijava protiv patologa zbog slučaja Dragičević» «Siktelser mot patologen på grunn av Dragičević-saken» *N1 Sarajevo*, 27. september, 2018. [Krivična prijava protiv patologa zbog slučaja Dragičević \(n1info.com\)](https://www.n1info.com)
- Obrdalj, Davor. 2016. «Dijagnoza pravde: Kako zaustaviti korupciju u pravosuđu?» *Rettferdighets diagnose: Hvordan stoppe korrupsjon i rettsvesenet?» Zurnal*, 19. februar, 2016. <https://www.zurnal.info/clanak/dijagnoza-pravde-kako-zaustaviti-korupciju-u-pravosudu/19674>
- Opci okvirni sporazum za mir u Bosni i Hercegovini. 1995. [Opci okvirni sporazum za mir u Bosni i Hercegovini \(ks.gov.ba\)](https://www.ks.gov.ba)
- OSCE. 2020. "Third Annual Report on the Justice's Response to Corruption: Impunity Syndrome" *Organization for Security and Co-operation in Europe* <https://www.osce.org/bs/mission-to-bosnia-and-herzegovina/471006>
- Patria. 2022. «Slučaj Memić: «Svjedoči Meris Ćato, bivši tužilac koji je napustio Tužilaštvo KS usred sudskog procesa» «Meris Ćato, en tidligere aktor som forlot KS påtalemyndighet midt i rettssaken, vitner.» *Patria*, 7. april. 2022. [SLUČAJ MEMIĆ Svjedoči Meris Ćato, bivši tužilac koji je napustio Tužilaštvo KS usred sudskog procesa](https://www.patria.ba)
- Pearson, Zoe. "An International Human Rights Approach to Corruption." In *Corruption and Anti-corruption*, edited by Peter Larmour, Nick Wolanin, 30-61 DOI: [10.22459/CAC.03.2013.03](https://doi.org/10.22459/CAC.03.2013.03)
- Pejanović, Mirko. 2014. "Struktura države Bosne i Hercegovine na temelju Dejtonskog mirovnog sporazuma" *IFIMES Sarajevo/Ljubljana* [STRUKTURA DRŽAVE BOSNE I HERCEGOVINE NA TEMELJU DEJTONSKOG MIROVNOG SPORAZUMA » Istraživanja » Ifimes](https://www.ifimes.org)

- Perić, Branko. 2022. "Pravosuđe u Bosni i Hercegovini: Kako je politika uništavala nezavisnost." *IFIMES* Sarajevo/Ljubljana <https://www.ifimes.org/ba/istrazivanja/pravosuđe-u-bosni-i-hercegovini-kako-je-politika-unistavala-nezavisnost/5028#>
- Petters, Anne. 2015. "Corruption and Human Rights." *Basel Institute on Governance* https://www.mpil.de/files/pdf4/Peters_Corruption_and_Human_Rights20151.pdf
- Priebes, Johan. 2019. "Expert Report on Rule of Law Issues in Bosnia-Hercegovina," http://www.fcjp.ba/analize/PRIEBE_Izvjestaj.pdf
- Radiosarajevo.ba. 2022. «Ko je ubio Davida Dragičevića: Šta je sve razotkrila odluka Ustavnog suda?» «Hvem drepte David Dragičević: Hva ble avslørt av avgjørelsen fra Konstitusjons domstolen?» *radiosarajevo.ba*, 14. juli, 2021. [BiH /Ko je ubio Davida Dragičevića: Šta je sve razotkrila odluka Ustavnog suda / Radio Sarajevo](#)
- Radiosarajevo.ba 2022. «Muriz i Davor simboličnim postupkom poslali pravu poruku političarima u BiH» «Muriz og Davor sendte en symbolsk melding til politikere i BiH» *Radiosarajevo.ba*, 29. mai, 2022. https://radiosarajevo.ba/vijesti/bosna-i-hercegovina/muriz-i-davor-simbolicnim-postupkom/458449?fbclid=IwAR2_eyvA07e27ln79NQEDJmSA5MuqmYHDZGv72t70pGUegl9DsNVFM278Cg
- Rothstein, Bo. *The Quality of Government: Corruption, Social Trust, and Inequality in International Perspective*. Chicago og London: The University of Chicago Press, 2011.
- Sadiković, Lada. 2012. "Twofold Responsibility of the State of Bosnia and Herzegovina in Terms of the Protection of Human Rights" *The Central and Eastern European Online Library* 6: 17-41 [CEEOL - Article Detail](#)
- Sepúlveda Carmona, Magdalena. 2010. "Korupcija i ljudska prava: uspostavljanje veze Corruption and Human Rights: Making Connections" *International Council on Human Rights Policy Open Society Foundation Serbia*
- Slobodna Bosna. 2017. «Muriz Memić: Skriveno je preko 250 dokaza koji potvrđuju da je moj sin ubijen.» [«Muriz Memić: Over 250 bevis som bekrefter at sønnen min ble drept har blitt skjult.»] *Slobodna Bosna*, 29. oktober, 2017 [MURIZ MEMIĆ: Skriveno je preko 250 dokaza koji potvrđuju da je moj sin ubijen | Slobodna Bosna \(slobodna-bosna.ba\)](#)

- Stojiljković, Zoran. 2010. "Karakter I logika korupcije", Zbornik – Savremena država: Struktura I socijalne funkcije, Fakultet političkih nauka Univerziteta u Beogradu, Centar za demokratiju, Beograd, 2010
- Transparency International BiH. 2020. « Appointment of Darko Čulum as Director of Sipa Will Undermine Citizen's Trust in the Security Sector» *TI BiH*, 21. Januar, 2021. [Appointment of Darko Čulum as Director of SIPA will undermine citizens' trust in the security sector - Transparency International u Bosni i Hercegovini \(ti-bih.org\)](#)
- Vokić, Biljana og Kurtović, Amila. 2021. " Analiza i preporuke za prevenciju korupcije u institucijama i oblastima posebno sklonim korupciji u BiH" "*Podrška provođenju antikorupcijskih strategija u BiH*" Analyse og anbefalinger forforebygging av korrupsjon i institusjoner og områder som er spesielt utsatt for korrupsjon i BiH" "*Støtte til implementeringen av anti-korrupsjonsstrategier i BiH*" [Analiza i preporuke za prevenciju korupcije u institucijama posebno sklonim korupciji u BiH - draft1620808878.pdf \(ipak.ba\)](#)
- Šunjić, Vanja.2021. INTERVJU MURIZ MEMIĆ: U Hotel Kristal kod Budnje dolaze političari, a nas interesuje ko je bio te noći INTERVJU MURIZ MEMIĆ: Politikere kommer til Hotel Kristal ved Budnja, og vi er interessert i hvem som var den kvelden *Inforadar*, 10. mars, 2021. <https://inforadar.ba/intervju-muriz-memic-u-hotel-kristal-kod-budnje-dolaze-politicari-a-nas-interesuje-ko-je-bio-te-noci/>